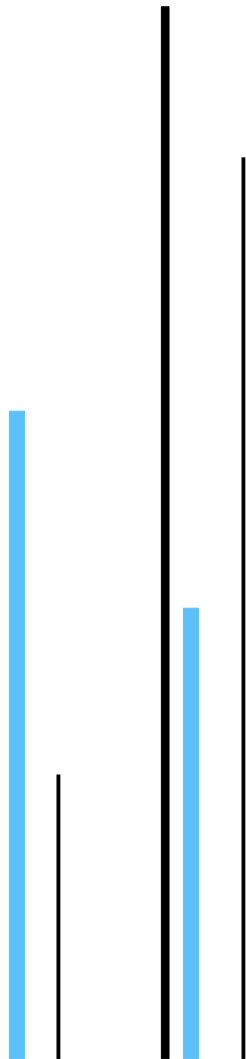

ARBEIDSMARKTMONITOR CREATIEF VAKMAN 2020

Arbeidsmarktmonitor Creatief Vakman 2020

Uitgevoerd in opdracht van Meld- en expertisepunt specialistisch vakmanschap
van SBB

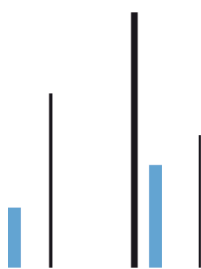
ABF Research

oktober 2020 | r2020-0058LH | 19324-OEA

ABF Research | Verwersdijk 8 | 2611 NH | Delft | 015 - 27 99 300

Copyright ABF Research 2020

De informatie in dit rapport is met de grootste zorg samengesteld. ABF Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten, onnauwkeurigheden of onvolledigheden. Het gebruik van (onderdelen van) dit rapport is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Factsheet	1
Samenvatting	7
1 Inleiding	11
1.1 Nederlandse economie.....	12
1.2 Leeswijzer	13
2 Arbeidsmarktstructuur	15
2.1 Arbeidsmarktombang.....	15
2.2 Persoonskenmerken.....	17
2.3 Baankenmerken	18
2.4 Ontwikkeling	22
3 Arbeidsmarktmobiliteit	25
3.1 Instroom en uitstroom.....	25
3.2 Herkomst en bestemming.....	26
4 Opleiding Creatief vakman en arbeidsmarktperspectief	29
4.1 Studenten en gediplomeerden	29
4.2 Arbeidsmarktperspectief van gediplomeerden	30
4.3 Kans op werk.....	33
4.4 Beginnend creatief vakman	34
5 Leven lang ontwikkelen	37
Bijlage A: Begrippenlijst	39
Bijlage B: Detailinformatie	41
Bijlage C: Bronnen	43
Bijlage D: Werkgeversenquête	45
Bijlage E: Samenvatting open vragen werkgeversenquête	51

Branche Creatief Vakman

Bedrijfsniveau

3.140 Aantal bedrijven

64% Eénpersoons-
bedrijven

75% Leven lang ontwikkelen, bedrijven
waar bijscholing heeft plaats-
gevonden in de afgelopen 2 jaar

Persoonsniveau

Aantal creatieve vakmensen **17.640**
Aantal voltijdbanen **15.430**

Aandeel man/vrouw **77% / 23%**
Gemiddelde leeftijd **40,8**
Afgeronde opleiding aan het hoger onderwijs **22%**
Aandeel werkenden in flexibele schil **42%**
Gemiddelde arbeidsduur per week **33,4**
Gemiddeld bruto jaarinkomen per voltijdbaan **€ 33.500**

Arbeidsmarktmobiliteit

Instromers

tov totaal
18%

gemiddelde leeftijd
31,2 jaar

Uitstromers

tov totaal
15%

gemiddelde leeftijd
34,3 jaar

Creative maker die zowel traditionele als vernieuwende producten ontwerpt, maakt en deze vervolgens in de markt zet. Het gaat hier om creatieve vakmensen binnen de vakgebieden glas, interieur- en meubelontwerp, keramiek en/of mode.

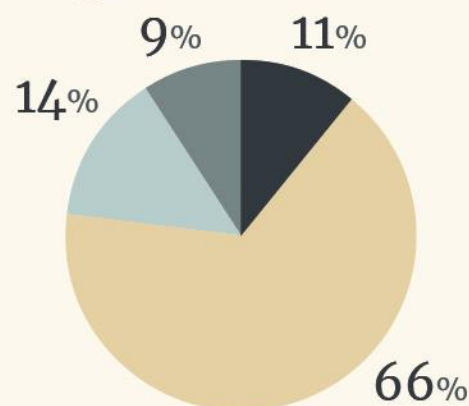
Ontwikkeling werkgelegenheid

eind 2018 - eind 2019
4% tot 7%

Verwachting

eind 2019 - eind 2020
1% tot 5%

Aandeel bedrijven naar vakgebied

Glas
 Keramiek
 Interieur- en meubelontwerp
 Mode

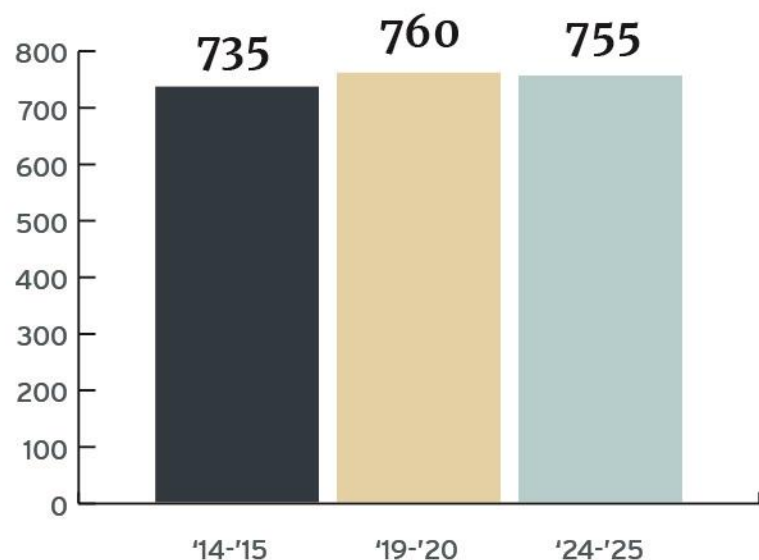
Branche Creatief Vakman

De opleiding Creatief vakmanschap (crebonummer 25548) is een mbo niveau 4-opleiding die sinds schooljaar 2017-2018 wordt aangeboden. De opleiding is gevormd door samenvoeging van de verschillende opleidingen Glazenier (crebonummer 25049), Leer- en textielverwerker (crebonummer 25051), Keramist (crebonummer 25050) en Ontwerpend meubelmaker (crebonummer 25052).

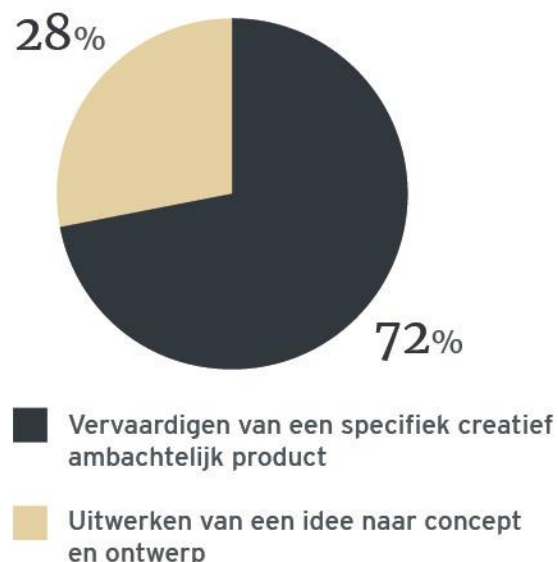
Opleiding

Aantallen per schooljaar

Type beginnend vakman

Voorkeur van bedrijven

Arbeidsmarktpositie

1,5 jaar na diplomering

met baan (>12 uur)

58%

met vervolgopleiding

25%

zonder baan/opleiding

17%

52% werkenden dat na diplomering in maakindustrie gaat werken

Factsheet

Glas

Bedrijfsniveau

340 Aantal bedrijven

69% Eénpersoons-
bedrijven

81% Leven lang ontwikkelen, bedrijven
waar bijscholing heeft plaats-
gevonden in de afgelopen 2 jaar

Persoonsniveau

Aantal creatieve vakmensen **560**

Aantal voltijdbanen **450**

Aandeel man/vrouw **59% / 41%**

Gemiddelde leeftijd **45,4**

Afgeronde opleiding aan het hoger onderwijs **27%**

Aandeel werkenden in flexibele schil **73%**

Gemiddelde arbeidsduur per week **30,8**

Gemiddeld bruto jaarinkomen per voltijdbaan **€ 28.500**

Ontwikkeling werkgelegenheid

eind 2018 - eind 2019

— (onvoldoende data
beschikbaar)

Verwachting

eind 2019 - eind 2020

— (onvoldoende data
beschikbaar)

Arbeidsmarktmobiliteit

Instromers

tov totaal

22%

gemiddelde leeftijd

33,9 jaar

Uitstromers

tov totaal

18%

gemiddelde leeftijd

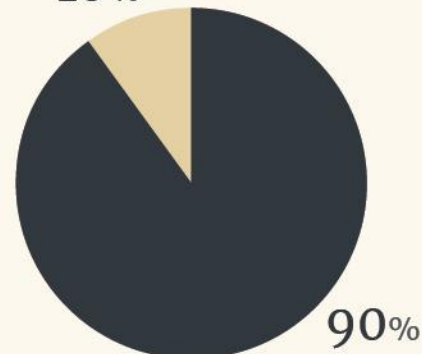
35,0 jaar

Dit zijn creatieve vakmensen die zich bezighouden met de restauratie van bestaand glas in lood of het maken van een nieuw of bestaand ontwerp

Type beginnend vakman

Voorkeur van bedrijven

10%

■ Vervaardigen van een specifiek
creatief ambachtelijk product

■ Uitwerken van een idee naar
concept en ontwerp

Interieur- en meubelontwerp

Bedrijfsniveau

2.070 Aantal bedrijven

47% Eénpersoons-
bedrijven

72% Leven lang ontwikkelen, bedrijven
waar bijscholing heeft plaats-
gevonden in de afgelopen 2 jaar

Persoonsniveau

Aantal creatieve vakmensen **16.110**
Aantal voltijdbanen **14.430**

Aandeel man/vrouw **82% / 18%**
Gemiddelde leeftijd **40,0**
Afgeronde opleiding aan het hoger onderwijs **15%**
Aandeel werkenden in flexibele schil **39%**
Gemiddelde arbeidsduur per week **34,2**
Gemiddeld bruto jaarinkomen per voltijdbaan **€ 34.300**

Arbeidsmarktmobiliteit

Instromers

tov totaal
18%

gemiddelde leeftijd
30,8 jaar

Uitstromers

tov totaal
15%

gemiddelde leeftijd
34,0 jaar

Dit zijn creatieve vakmensen die zich bezighouden met het ontwerpen van meubels met de materiaalsoort hout

Ontwikkeling werkgelegenheid

eind 2018 - eind 2019

4% tot 7%

Verwachting

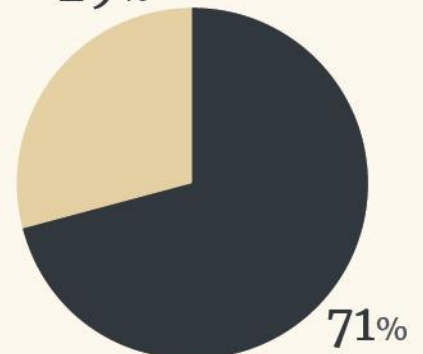
eind 2019 - eind 2020

1% tot 5%

Type beginnend vakman

Voorkeur van bedrijven

29%

■ Vervaardigen van een specifiek creatief ambachtelijk product

■ Uitwerken van een idee naar concept en ontwerp

Keramiek

Bedrijfsniveau

450 Aantal bedrijven

88% Eénpersoons-
bedrijven

85% Leven lang ontwikkelen, bedrijven
waar bijscholing heeft plaats-
gevonden in de afgelopen 2 jaar

Persoonsniveau

Aantal creatieve vakmensen **560**
Aantal voltijdbanen **370**

Aandeel man/vrouw **30% / 70%**
Gemiddelde leeftijd **52,6**
Afgeronde opleiding aan het hoger onderwijs **63%**
Aandeel werkenden in flexibele schil **67%**
Gemiddelde arbeidsduur per week **25,7**
Gemiddeld bruto jaarinkomen per voltijdbaan **€ 21.100**

Arbeidsmarktmobiliteit

Instromers

tov totaal
13%

gemiddelde leeftijd
39,2 jaar

Uitstromers

tov totaal
12%

gemiddelde leeftijd
39,1 jaar

Dit zijn creatieve vakmensen in de fijne keramiek. Het betreffen beeldende kunstenaars, vormgevers en producenten van seriematige objecten die met klei werken

Ontwikkeling werkgelegenheid

eind 2018 - eind 2019

0% tot -3%

Verwachting

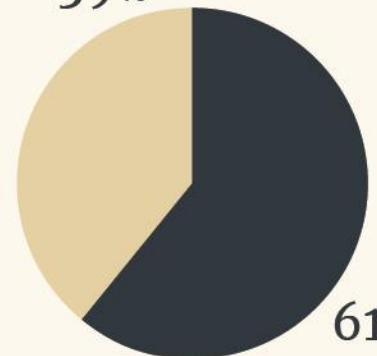
eind 2019 - eind 2020

-3% tot -6%

Type beginnend vakman

Voorkeur van bedrijven

39%

■ Vervaardigen van een specifiek
creatief ambachtelijk product

■ Uitwerken van een idee naar
concept en ontwerp

Bedrijfsniveau

280 Aantal bedrijven

80% Eénpersoons-
bedrijven83% Leven lang ontwikkelen, bedrijven
waar bijscholing heeft plaats-
gevonden in de afgelopen 2 jaar

Persoonsniveau

Aantal creatieve vakmensen	410
Aantal voltijdbanen	300

Aandeel man/vrouw	38% / 62%
Gemiddelde leeftijd	43,8
Afgeronde opleiding aan het hoger onderwijs	44%
Aandeel werkenden in flexibele schil	53%
Gemiddelde arbeidsduur per week	28,4
Gemiddeld bruto jaarinkomen per voltijdbaan	€ 31.700

Arbeidsmarktmobiliteit

Instromers

tov totaal
18%

gemiddelde leeftijd
31,1 jaar

Uitstromers

tov totaal
15%

gemiddelde leeftijd
35,8 jaar

Dit zijn hoedenmakers, tassen- en schoenenontwerpers en overige vaklieden die zich bezighouden met de materiaalsoorten textiel en leer

Ontwikkeling
werkgelegenheid

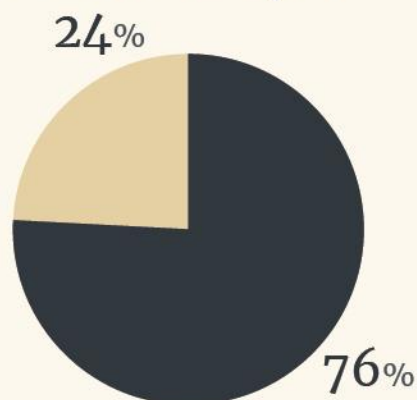
eind 2018 - eind 2019
0% tot -3%

Verwachting

eind 2019 - eind 2020
-3% tot -6%

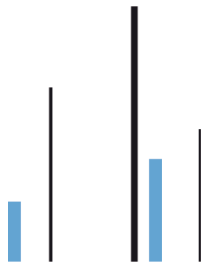
Type beginnend vakman

Voorkeur van bedrijven

■ Vervaardigen van een specifiek creatief ambachtelijk product

■ Uitwerken van een idee naar concept en ontwerp

Samenvatting

De arbeidsmarkt voor specialistische vakmensen vraagt een grote mate van detaillering die in de gebruikelijke onderzoeksbronnen niet naar voren komt vanwege de kleine aantallen. Om een beter beeld te krijgen van de arbeidsmarkt voor specialistische vakmensen heeft het Meld- en expertisepunt specialistisch vakmanschap in samenwerking met de brancheorganisaties, te weten de Nederlandse Vakgroep Keramisten (NVK), de Nederlandse Hoedenvereniging (NHV) en de Branchevereniging Mode Ambachten (BMA), de Arbeidsmarktmonitor Creatief Vakman laten opstellen. In deze monitor zijn de huidige arbeidsmarkt en het toekomstperspectief voor het kwalificatiedossier Creatief vakman verkend. Dit dossier is gevormd door samenvoeging van de verschillende opleidingen Glazenier, Leer- en textielverwerker, Keramist en Ontwerpend meubelmaker in 2017.

Een creatief vakman is een creatief maker die zowel traditionele als vernieuwende producten ontwerpt, maakt en deze vervolgens in de markt zet. Creatieve vakmensen die werken in het verlengde van het kwalificatiedossier Creatief vakman zijn werkzaam in één van de volgende vier vakgebieden:

- Keramiek: dit zijn creatieve vakmensen in de fijne keramiek. Het betreffen beeldende kunstenaars, vormgevers en producenten van seriematige objecten die met klei werken;
- Glas: in dit vakgebied zitten glasbewerkingsbedrijven. Hier werken creatieve vakmensen die zich bezighouden met de restauratie van bestaand glas in lood of het maken van een nieuw of bestaand ontwerp;
- Interieur- en meubelontwerp: in dit vakgebied vallen de creatieve vakmensen die zich bezighouden met het ontwerpen van meubels met de materiaalsoort hout;
- Mode: hierin vallen hoedenmakers, tassen- en schoenenontwerpers en overige vaklieden die zich bezighouden met de materiaalsoorten textiel en leer.

De totale branche creatief vakman bestaat uit alle leerbedrijven die door SBB zijn erkend voor het kwalificatiedossier Creatief vakman (of de voorlopers) en de leden van de Nederlandse Vakvereniging voor Keramisten, de Nederlandse Hoedenvereniging en de Branche Mode Ambachten. Binnen de branche worden de vakgebieden keramiek, glas, interieur- en meubelontwerp en mode onderscheiden. In de branche zijn ook andere personen dan creatieve vakmensen werkzaam. De verzamelde bedrijven zijn benaderd om mee te werken aan de werkgeversenquête 'Arbeidsmarktmonitor Creatief Vakman'. Hieruit blijkt dat ongeveer 55 procent van de personen in de branche creatief vakman daadwerkelijk als creatief vakman werkzaam is.

Ruim 17 duizend creatieve vakmensen, met name in interieur- en meubelontwerp

Begin 2020 zijn in Nederland 17.640 creatieve vakmensen professioneel actief. Dit komt overeen met 0,2 procent van de werkenden in Nederland. Met 91 procent is het overgrote deel van de creatieve vakmensen werkzaam in het vakgebied interieur- en meubelontwerp. In de vakgebieden glas, keramiek en mode werken respectievelijk 560, 560 en 410 creatieve vakmensen.

Wanneer wordt uitgegaan van een 38-urige werkweek zijn de creatieve vakmensen goed voor 15.400 voltijd banen. Vooral in het vakgebied interieur- en meubelontwerp is de gemiddelde arbeidsduur met 34,2 uur per week hoog. Met gemiddeld 25,7 uur per week werken keramisten gemiddeld het minst lang. Binnen het vakgebied keramiek hebben personen dan ook relatief vaak een bijbaan (<12 uur per week).

Bijna de helft van de werkzame personen binnen de branche creatief vakman heeft een niveau-4 opleiding of hoger. Met name keramisten zijn hoog opgeleid. In dit vakgebied heeft meer dan drie op de vijf personen een opleiding aan het hoger onderwijs afgerond.

Groot aandeel éénmanszaken

Een groot deel (64 procent) van de bedrijven waar creatieve vakmensen werkzaam zijn is een éénmanszaak. Slechts één op de tien bedrijven heeft 10 personen of meer in dienst. Deze grotere bedrijven komen voornamelijk voor binnen het vakgebied interieur- en meubelontwerp. In dit vakgebied bestaat een vijfde van de bedrijven uit 10 werkzame personen of meer. In de andere vakgebieden bestaat minder dan één op de twintig bedrijven uit minimaal 10 personen.

83 procent van de personen in de branche creatief vakman werkt in loondienst. Ongeveer 10 procent is als zelfstandige werkzaam. De overige werkzame personen zijn onder andere stagiaires en uitzendkrachten. Van de zelfstandigen werkt de helft als een klassieke zzp-er (zelfstandige zonder personeel die producten verkoopt) en is een vijfde een zelfstandige met personeel. Het aandeel zelfstandigen in de branche creatief vakman verschilt per vakgebied. In het vakgebied keramiek is dit aandeel met 45 procent hoog. In de vakgebieden glas en mode werken respectievelijk een derde en een kwart als zelfstandige.

Branche creatief vakman kent bruto instroom van 18 procent

In 2020 kan 18 procent van de werkzame personen in de branche creatief vakman tot de bruto instroom worden gerekend. Dit zijn personen die in het afgelopen jaar een betaalde baan bij een nieuw bedrijf in de branche creatief vakman hebben aanvaard. Hierin zitten ook personen die binnen de branche van bedrijf zijn gewisseld.

Binnen het vakgebied keramiek lag de bruto instroom in 2020 het laagst. In dit jaar heeft 13 procent in het vakgebied een nieuwe baan aanvaard. Dit betekent dat 87 procent van de werkzame personen in het vakgebied keramiek een blijver is. De instroom ligt met 22 procent in het vakgebied glas het hoogst.

Ongeveer 70 procent van de bruto instroom stroomt in vanuit een baan. Zo komt 11 procent van de instroom uit de sector maakindustrie. Daarnaast vormen de sectoren detailhandel en consumentendienstverlening en de uitzendbranche een grote sector waar creatieve vakmensen vandaan komen. Wanneer naar de bestemming van uitstromende personen wordt gekeken, is te zien dat 19 procent in de sector maakindustrie terecht komt.

Ontwikkelingen voor de komende jaren onzeker

Het afgelopen jaar is het aantal creatieve vakmensen met ongeveer 4 à 7 procent gegroeid. Dit komt neer op een groei van 680 tot 1.150 creatieve vakmensen. De ontwikkelingen voor de komende jaren zijn onzeker

en mede afhankelijk van de economische ontwikkeling die sterk wordt beïnvloed door de COVID-19 situatie. Voor eind 2020 wordt door de respondenten uit de werkgeversenquête een afvlakkende groei in de branche verwacht van 1 tot 5 procent. Dit zou resulteren in 17.820 tot 18.530 creatieve vakmensen. De groei komt volledig op het conto van de meubel- en interieurontwerpers. In de vakgebieden keramiek en mode wordt een krimp tussen de 3 en 6 procent verwacht.

Stijging van aantal studenten opleiding Creatief vakman

Het aantal studenten aan de opleiding Creatief vakman is tussen schooljaar '14-'15 en '19-'20 toegenomen van 735 naar 760 studenten. Voor de komende 5 jaar wordt op basis van de voorziene demografische ontwikkeling een lichte daling van het aantal studenten verwacht (-0,7 procent).

Een kwart van de gediplomeerden aan de opleiding Creatief vakman volgt anderhalf jaar later een vervolgopleiding. Dit is in 88 procent van de gevallen een opleiding aan het hbo.

Ruim de meerderheid (58 procent) van de gediplomeerden van de opleiding Creatief vakman heeft anderhalf jaar later een baan van minimaal 12 uur per week. Van deze groep vindt iets meer dan de helft een baan in de maakindustrie. Dit deel van de industrie verwerkt materialen tot nieuwe producten. Binnen de maakindustrie vallen onder meer de sectoren machinebouw, textiel, kunststofverwerking, metaalproducten en fabricage van aardewerk.

Werkgever voorkeur voor beginnend creatief vakman met focus op vervaardigen van ambachtelijk product

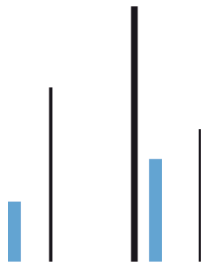
Aan werkgevers is in de werkgeversenquête de keus voorgelegd of hun bedrijf voorkeur heeft voor een beginnend creatief vakman met focus op het uitwerken van een idee naar een concept en ontwerp óf aan een beginnend creatief vakman met focus op het vervaardigen van een specifiek creatief ambachtelijk product. 72 procent van de werkgevers geeft aan voorkeur te hebben voor een beginnend creatief vakman met focus op het vervaardigen van een specifiek creatief ambachtelijk product.

Creatieve vakmensen blijven zich doorontwikkelen

Leren en doorontwikkelen stoppen niet na het behalen van een diploma. Bijscholing is gewenst als het gaat om op de hoogte te blijven van de nieuwste technieken en materiaalsoorten binnen het vakgebied waar een creatief vakman werkzaam is. Bij driekwart van de bedrijven hebben creatieve vakmensen de afgelopen twee jaar enige vorm van bijscholing gevolgd. Met 66 procent scholen creatieve vakmensen zich voornamelijk bij via vakbeurzen. Ook maken creatieve vakmensen veel gebruik van vakliteratuur (63 procent) en sociale media (55 procent) om zich bij te scholen.

Bij een kwart van de bedrijven hebben creatieve vakmensen in de afgelopen twee jaar een opleiding of cursus gevolgd. Dit zijn in driekwart van de gevallen cursussen korter dan 6 maanden geweest. Bij ongeveer 30 procent van deze bedrijven hebben creatieve vakmensen een cursus en/of opleiding van langer dan 6 maanden gevolgd.

1

Inleiding

Hoe ziet de huidige en de toekomstige arbeidsmarkt voor creatief vakman eruit? De arbeidsmarkt voor specialistische vakmensen vraagt een grote mate van detaillering, die in de gebruikelijke onderzoeksbronnen niet naar voren komt vanwege de kleine aantallen. Om een beter beeld te krijgen van de arbeidsmarkt voor specialistische vakmensen heeft het Meld- en expertisepunt specialistisch vakmanschap in samenwerking met de brancheorganisaties, te weten de Nederlandse Vakgroep Keramisten (NVK), de Nederlandse Hoedenvereniging (NHV) en de Branchevereniging Mode Ambachten (BMA) opdracht gegeven aan ABF Research om een arbeidsmarktonderzoek uit te voeren. In het arbeidsmarktonderzoek zijn de huidige arbeidsmarkt en het toekomstperspectief voor het kwalificatiedossier Creatief vakman verkend. Het kwalificatiedossier Creatief vakmanschap (crebonummer 25548) is gevormd door samenvoeging van de verschillende opleidingen Glazenier (crebonummer 25049), Leer- en textielverwerker (crebonummer 25051), Keramist (crebonummer 25050) en Ontwerpend meubelmaker (crebonummer 25052) in 2017. De opleiding Creatief vakman is een niveau-4 opleiding.

Het onderzoek beoogt een gefundeerde verwachting over de huidige en toekomstige arbeidsmarktsituatie op te leveren, in termen van werkgelegenheid, opleidingsbehoefte, uitbreidingsvraag en vervangingsvraag. Op basis van deze informatie kan gericht beleid worden gevoerd op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt. Tegen deze achtergrond heeft het Meld- en expertisepunt opdracht gegeven tot deze eerste versie van de Arbeidsmarktmonitor Creatief Vakman.”

Een creatief vakman is een creatieve maker die zowel traditionele als vernieuwende producten ontwerpt, maakt en deze vervolgens in de markt zet. In deze monitor is gekeken naar creatieve vakmensen die werkzaam zijn in één van de volgende vier vakgebieden:

- Keramiek: dit zijn creatieve vakmensen in de fijne keramiek. Het betreffen beeldende kunstenaars, vormgevers en producenten van seriematige objecten die met klei werken;
- Glas: in dit vakgebied zitten glasbewerkingsbedrijven. Hier werken creatieve vakmensen die zich bezighouden met de restauratie van bestaand glas in lood of het maken van een nieuw of bestaand ontwerp;
- Interieur- en meubelontwerp: in dit vakgebied vallen de creatieve vakmensen die zich bezighouden met het ontwerpen van meubels met de materiaalsoort hout;
- Mode: hierin vallen hoedenmakers, tassen- en schoenenontwerpers en overige vaklieden die zich bezighouden met de materiaalsoorten textiel en leer.

In deze monitor wordt informatie van verschillende bronnen gebruikt en samengebracht om een zo volledig mogelijk beeld van de arbeidsmarkt voor creatief vakman te laten zien, zie tabel 1.1. Eén van de gebruikte bronnen is de werkgeversenquête ‘Arbeidsmarktmonitor Creatief Vakman’, waarvan het veldwerk tijdens de ‘intelligente lockdown’ van COVID-19 heeft plaatsgevonden. De korte termijn arbeidsmarktverwachtingen van creatieve vakmensen kunnen met de enquête goed in beeld worden gebracht. De langere termijn

ontwikkelingen zijn onzeker en sterk afhankelijk van de benodigde maatregelen rondom COVID-19. Meer informatie over de bronnen is te vinden in bijlage C.

Tabel 1.1: Gebruikte bronnen

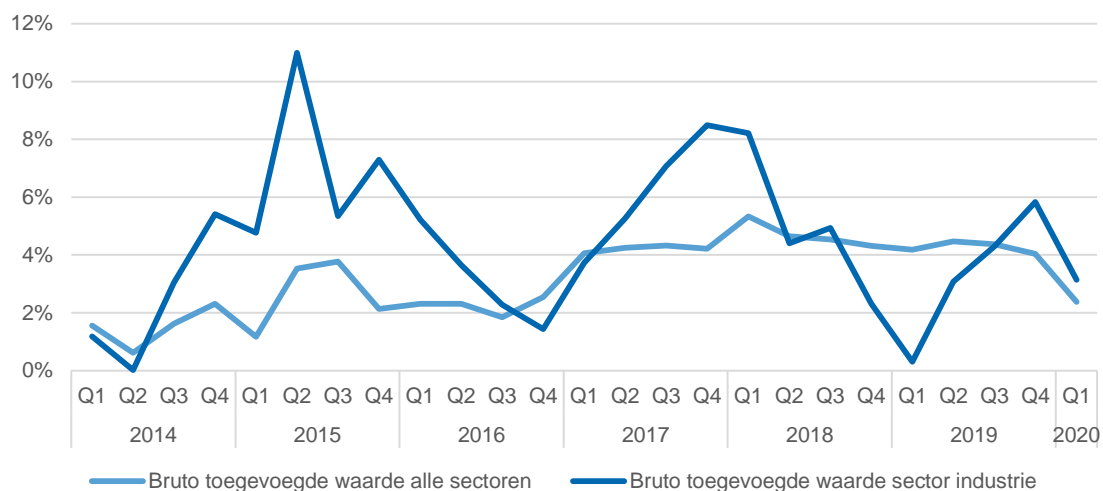
Bron	Periode	Uitleg
CBS microbestanden	1 januari 2020	Verzameling van registratiebestanden zoals de BRP, gegevens van de belastingdienst, DUO registratie en de KvK.
Werkgeversenquête	Voorjaar 2020	Enquête die onder 1.460 bedrijven is uitgezet om de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt van creatieve vakmensen in beeld te brengen. 252 bedrijven hebben de enquête bruikbaar ingevuld.
Kans op werk	2020	Dit is een indicator die een schatting geeft van de kans dat een student die nu aan de opleiding Creatief vakman begint, na afstuderen een baan vindt in het bijpassende vakgebied.
Factsheet opleiding Creatief vakman	2020	Deze factsheet geeft inzicht in het aandeel gediplomeerden van de opleiding Creatief vakman dat na slagen een baan vindt, een vervolgopleiding volgt of geen van beide.
Statline tabellen	2020	Diverse open data van het CBS.
CPB	juni 2020	Raming van de economische ontwikkeling in Nederland.
Primos	2020	Bevolkingsprognose op buurtniveau naar onder andere leeftijd en geslacht.

1.1 Nederlandse economie

In de periode van 2014 tot en met 2019 kende de Nederlandse economie een gunstige ontwikkeling. In figuur 1.1 wordt de ontwikkeling van de Nederlandse economie weergegeven in termen van de totale bruto toegevoegde waarde. Zowel voor de totale Nederlandse economie als voor de sector industrie (zowel proces industrie als maakindustrie) waarin onder andere creatieve vakmensen vaak werkzaam zijn, groeide de bruto toegevoegde waarde elk kwartaal ten opzichte van een jaar eerder.

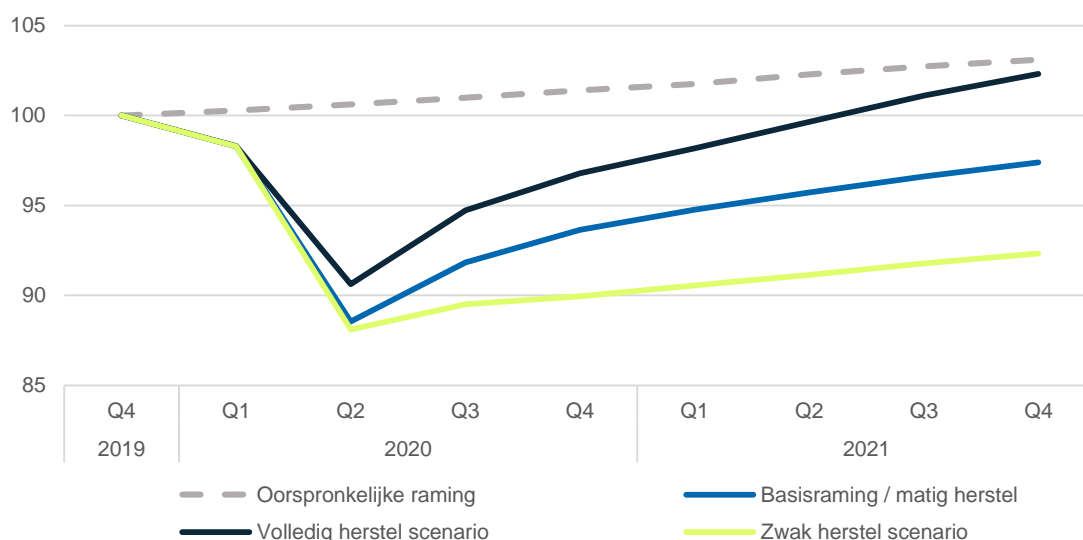
In het eerste kwartaal van 2020 lijkt een daling van de groei te zijn ingezet. Eind van dit eerste kwartaal is eveneens de ‘intelligente lockdown’ vanwege COVID-19 in werking getreden. De economische ontwikkeling voor de komende periode is onzeker en grotendeels afhankelijk van hoe lang en in welke mate maatregelen rondom COVID-19 nodig zijn.

Figuur 1.1: Groei van de bruto toegevoegde waarde van alle sectoren en van de sector industrie (zowel proces industrie als maakindustrie) ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder, 2014-2020 (bron: CBS Statline, bewerking ABF research)

Het Centraal Planbureau (CPB) heeft voor de komende periode meerdere scenario's voor de economische ontwikkeling geschetst, zie figuur 1.2. Hierin wordt een "Volledig herstel"-scenario onderscheiden waarin de diepte van de economische krimp matig is en het herstel krachtig. Aan de andere kant beschrijft het CPB een "Zwak herstel"-scenario met een diepere economische krimp en matig herstel. Hiertussen ligt de "Basisraming" met een matig herstel. In de Basisraming stijgt de werkloosheid van 3,8 procent in 2019 naar 7 procent in 2021. In deze scenario's is geen rekening gehouden met een eventuele tweede golf van COVID-19 waardoor de werkloosheid verder zou oplopen.

Figuur 1.2: Ontwikkeling bruto binnenlands product in verschillende scenario's, juni 2020 (bron: CPB)

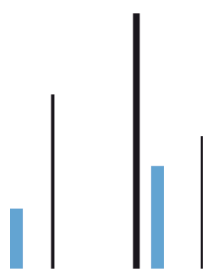

Tegen deze achtergrond van recente economische krimp en een hoge mate van onzekerheid over het economische herstel wordt in deze monitor een beeld opgetekend van de huidige arbeidsmarkt voor creatieve vakmensen en de verwachte ontwikkelingen op deze arbeidsmarkt.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de arbeidsmarkt van de creatief vakman inzichtelijk gemaakt. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de omvang van de arbeidsmarkt voor creatieve vakmensen en persoons- en baankenmerken. Hoofdstuk 3 gaat in op de arbeidsmarktmobiliteit van creatieve vakmensen. Daarna worden in hoofdstuk 4 de studenten en gediplomeerden aan de opleiding Creatief vakman uitgelicht. Hierin is aandacht voor de historische en verwachte studentenpopulatie, het arbeidsmarktperspectief van recent gediplomeerden en de kans op het vinden van een baan voor studenten die op dit moment met hun opleiding beginnen. Vervolgens gaat hoofdstuk 5 in op de mate en vormen van bijscholing en ontwikkeling binnen het vakgebied van werkende creatieve vakmensen. Tot slot bevat de monitor een aantal bijlagen. In bijlage A is de begrippenlijst te vinden. Bijlage B bevat een aantal gedetailleerde tabellen. Bijlage C bevat uitgebreide informatie over de gebruikte bronnen. In bijlage D is de werkgeversenquête te vinden en tot slot bevat bijlage E een samenvatting van de open vragen die in deze werkgeversenquête zijn gesteld.

2

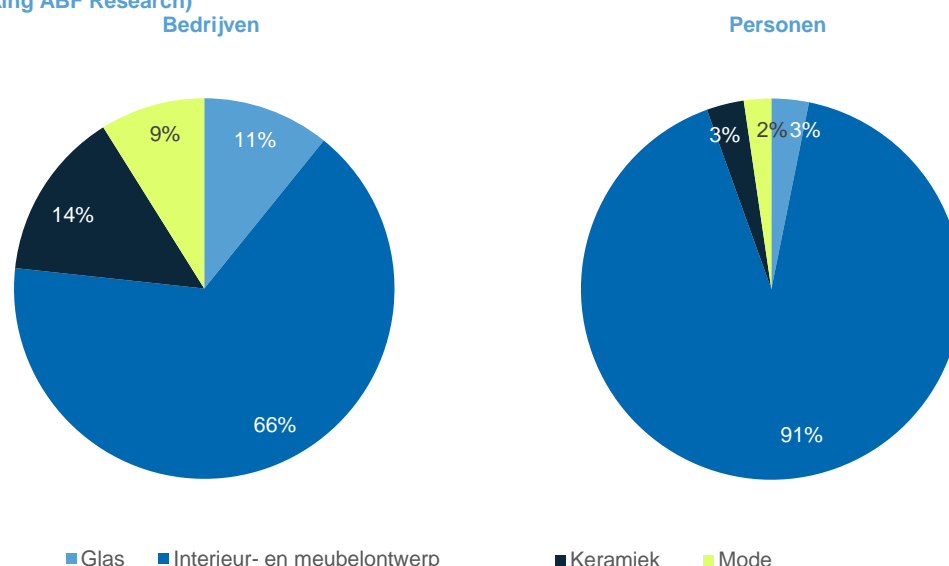
Arbeidsmarktstructuur

De totale branche creatief vakman bestaat uit alle leerbedrijven die door SBB erkend zijn voor het kwalificatiedossier Creatief vakman (of de voorloper) en de leden van de branches Branche Mode Ambachten, Nederlandse Hoedenvereniging en de Nederlandse Vakvereniging voor Keramisten. Binnen de branche worden de vakgebieden keramiek, glas, interieur- en meubelontwerp en mode onderscheiden. Deze vakgebieden sluiten direct aan op het kwalificatiedossier Creatief vakman. In dit hoofdstuk wordt allereerst in paragraaf 2.1 de omvang van de branche toegelicht. Vervolgens gaan paragrafen 2.2 en 2.3 in op respectievelijk de persoons- en baankenmerken van werkenden in de branche. Tot slot wordt in paragraaf 2.4 aandacht besteed aan de ontwikkeling van de omvang van de branche over de tijd.

2.1 Arbeidsmarktomvang

In de branche creatief vakman zijn 3.140 bedrijven professioneel actief. Binnen deze bedrijven werken in totaal 17.640 creatieve vakmensen. Samen zijn zij goed voor 15.400 voltijdbanen. Zoals figuur 2.1 laat zien, werkt met 91 procent het overgrote deel van de creatieve vakmensen in het vakgebied interieur- en meubelontwerp. Dit staat gelijk aan 16.110 personen (14.430 voltijdbanen). Daarnaast werken 560, 560 en 410 personen met 450, 370 en 300 voltijdbanen in respectievelijk de vakgebieden glas, keramiek en mode. Binnen de vakgebieden interieur- en meubelontwerp, glas, keramiek en mode zijn respectievelijk 2.070, 340, 450 en 280 bedrijven actief.

Figuur 2.1: Aandeel bedrijven en werkzame personen naar vakgebied, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

64 procent van de bedrijven waar creatieve vakmensen werkzaam zijn is een éénmanszaak, zie tabel 2.1. In 9 procent van de bedrijven zijn twee personen werkzaam en in 11 procent van de bedrijven werken 10

personen of meer. Met 88 procent zijn binnen het vakgebied keramiek de meeste éénmanszaken. In het vakgebied meubel- en interieurontwerp zijn juist relatief weinig éénmanszaken. In dit vakgebied heeft 25 procent van de bedrijven tussen de 3 en 9 werkzame personen.

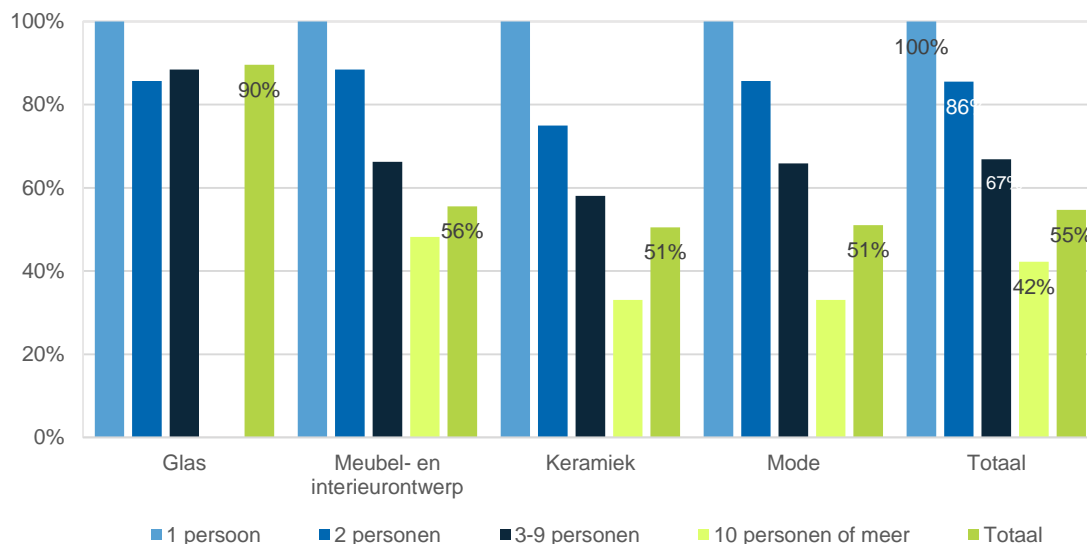
Tabel 2.1: Verdeling van bedrijven naar bedrijfsgrootte uitgesplitst naar vakgebied, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

	Glas	Meubel- en interieurontwerp	Keramiek	Mode	Totaal
1 persoon	69%	47%	88%	80%	64%
2 personen	15%	9%	6%	8%	9%
3-9 personen	15%	25%	3%	8%	16%
10 personen of meer	0%	18%	3%	4%	11%

De resultaten van de werkgeversenquête geven aan dat 55 procent van de werkzame personen in een bedrijf als creatief vakman werkzaam is. Dit aandeel is sterk afhankelijk van de bedrijfsgrootte, zie figuur 2.2. In het figuur is duidelijk te zien dat hoe meer personen werkzaam zijn in een bedrijf, hoe lager het aandeel werkzame creatieve vakmensen wordt.

Met uitzondering van het vakgebied glas is overal eenzelfde patroon zichtbaar. Het vakgebied glas kent geen grote bedrijven. Daarnaast is het aandeel creatieve vakmensen ten opzichte van alle werkenden in het bedrijf relatief groot bij bedrijven tussen de 3 en 9 personen. Dit leidt ertoe dat gemiddeld 90 procent van de werkenden in glasbewerkingsbedrijven een creatief vakman is. Bij de andere vakgebieden ligt dit aandeel tussen de 51 en 56 procent.

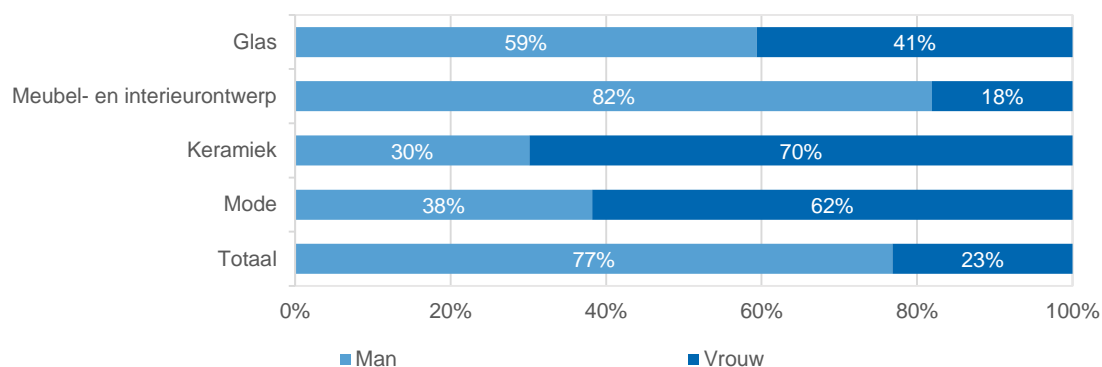
Figuur 2.2: Aandeel werkzame creatieve vakmensen in de branche ten opzichte van het totaal aantal werkenden naar bedrijfsgrootte en vakgebied, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

2.2 Persoonskenmerken

In de branche creatief vakman is 77 procent van de werkenden man. Figuur 2.3 laat zien dat de verschillen tussen de vakgebieden groot zijn. Binnen meubel- en interieurontwerp is 82 procent man. Bij keramiek is dit aandeel 30 procent.

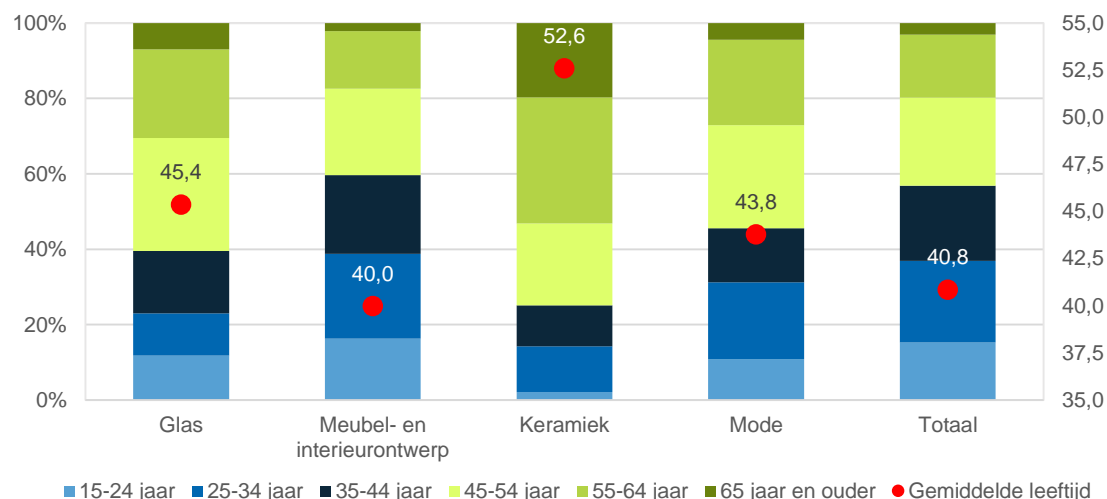
Figuur 2.3: Geslacht van werkzame personen in de branche, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

De gemiddelde leeftijd in de branche ligt op 40 jaar en 10 maanden. Met 40 jaar ligt de gemiddelde leeftijd van meubel- en interieurontwerpers gemiddeld het laagst. Keramisten zijn met gemiddeld 52 jaar en 7 maanden het oudst. In figuur 2.4 is goed te zien dat het vakgebied keramiek is vergrijsd. Slechts 2 procent heeft een leeftijd tussen de 15 en 24 jaar en meer dan de helft is 55 jaar of ouder.

Creative vakmensen werkzaam als zelfstandige zijn met 49 jaar en 4 maanden gemiddeld 7 jaar en 4 maanden ouder dan overige werkende creatieve vakmensen.

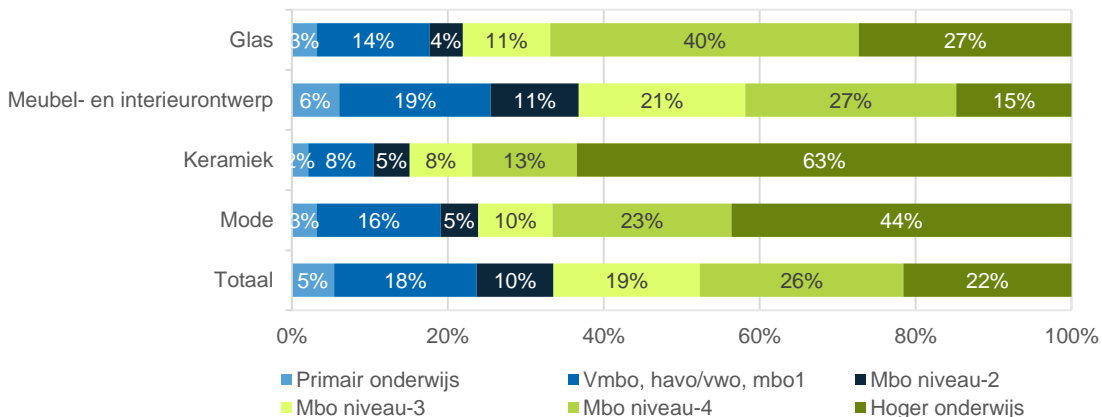
Figuur 2.4: Leeftijdsklassen (linker as) en gemiddelde leeftijd (rechter as) van werkzame personen in de branche, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

Met 88 procent werken er voornamelijk personen met een Nederlandse achtergrond in de branche. 8 procent heeft een westerse migratieachtergrond en de overige 5 procent een niet-westerse migratieachtergrond.

Bijna de helft van de werkzame personen binnen de branche heeft als hoogst behaalde opleiding een mbo niveau-4 opleiding of hoger (48 procent), zie figuur 2.5. Met 63 procent hebben keramisten vaak een opleiding aan het hoger onderwijs afgerond. Meubel- en interieurontwerpers hebben juist niet vaak een opleiding aan het hoger onderwijs afgerond (15 procent).

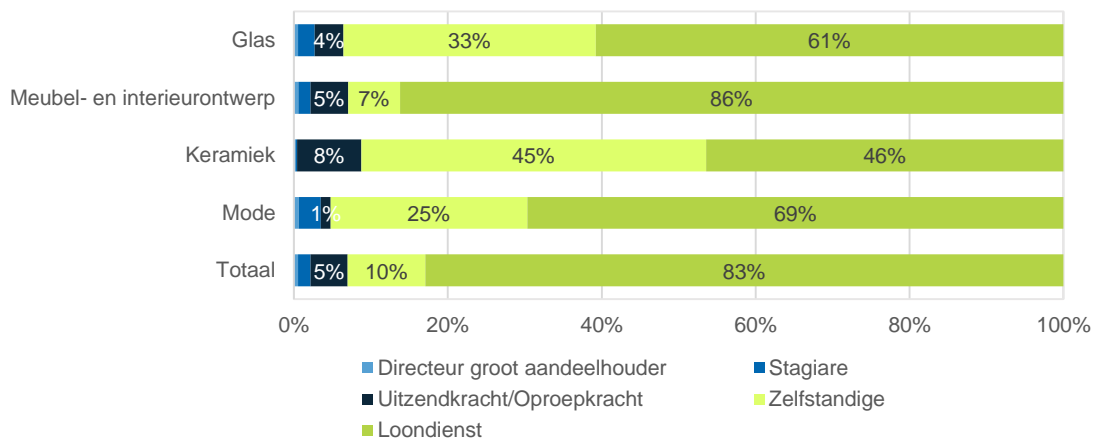
Figuur 2.5: Opleidingsniveau van werkzame personen in de branche, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

2.3 Baankenmerken

Met 83 procent werken meer dan 4 op de 5 personen in de branche in loondienst. Uit figuur 2.6 is op te maken dat dit aandeel bij de vakgebieden glas, keramiek en mode met respectievelijk 61, 46 en 69 procent een stuk lager ligt. In het vakgebied keramiek zijn zelfs evenveel zelfstandigen als personen in loondienst werkzaam. Dit heeft te maken met het grote aantal éénmanszaken. Het aandeel zelfstandigen is ook in de vakgebieden glas en mode een stuk hoger dan in de totale branche.

Figuur 2.6: Type aanstelling van werkzame personen in de branche, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

Voor stagiairs, uitzendkrachten/oproepkrachten en personen in loondienst is vanuit de microbestanden van het CBS bekend of deze een contract voor bepaalde dan wel onbepaalde tijd hebben. Door dit gegeven te combineren met het type aanstelling is een indeling gemaakt van werkzame personen naar vaste en flexibele arbeidsovereenkomst, zoals weergegeven in tabel 2.2. Zo vallen stagiairs, uitzendkrachten/oproepkrachten, zelfstandigen en werknemers in loondienst met een contract voor bepaalde tijd in de groep flexibele arbeidsovereenkomst. Deze groep kent met het oog op de arbeidsovereenkomst over het algemeen een hogere inkomensonzekerheid op de langere termijn. Directeur groot aandeelhouders en werknemers in loondienst met een contract voor onbepaalde tijd vallen in de groep vaste arbeidsovereenkomst. Deze groep kent met het oog op de arbeidsovereenkomst over het algemeen een lagere inkomensonzekerheid op de langere termijn.

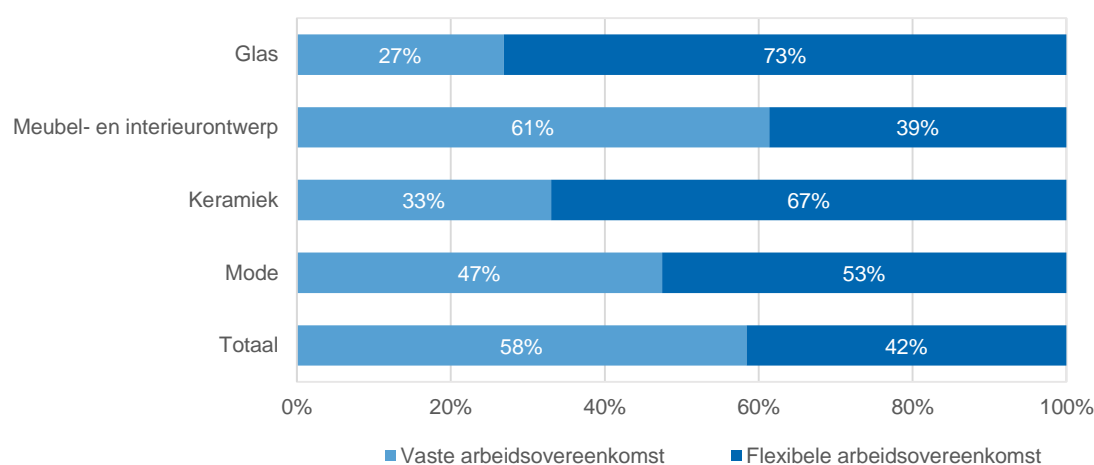
Tabel 2.2: Definitie van vaste of flexibele arbeidsovereenkomst op basis van contractsoort en type aanstelling

	Directeur groot aandeelhouder	Stagiair	Uitzendkracht / Oproepkracht	Zelfstandige	Loondienst
Bepaalde tijd		Flexibel	Flexibel		Flexibel
Onbepaalde tijd		Flexibel	Flexibel		Vast
Niet van toepassing	Vast			Flexibel	

Figuur 2.7 laat zien dat het aantal flexibele arbeidsovereenkomsten, zoals hierboven gedefinieerd, in de vakgebieden glas en keramiek hoog is. Deze hoge aandelen hangen samen met het aantal zelfstandigen dat in deze vakgebieden werkzaam zijn. Zelfstandigen hebben in deze definitie immers altijd een flexibele arbeidsovereenkomst. Wel valt het op dat in het vakgebied glas meer mensen een flexibele arbeidsovereenkomst hebben dan in keramiek, terwijl glazeniers minder vaak als zelfstandige werkzaam zijn. Dit wijst erop dat in het vakgebied glas een groter aandeel van de personen in loondienst een flexibel contract heeft dan in het vakgebied keramiek.

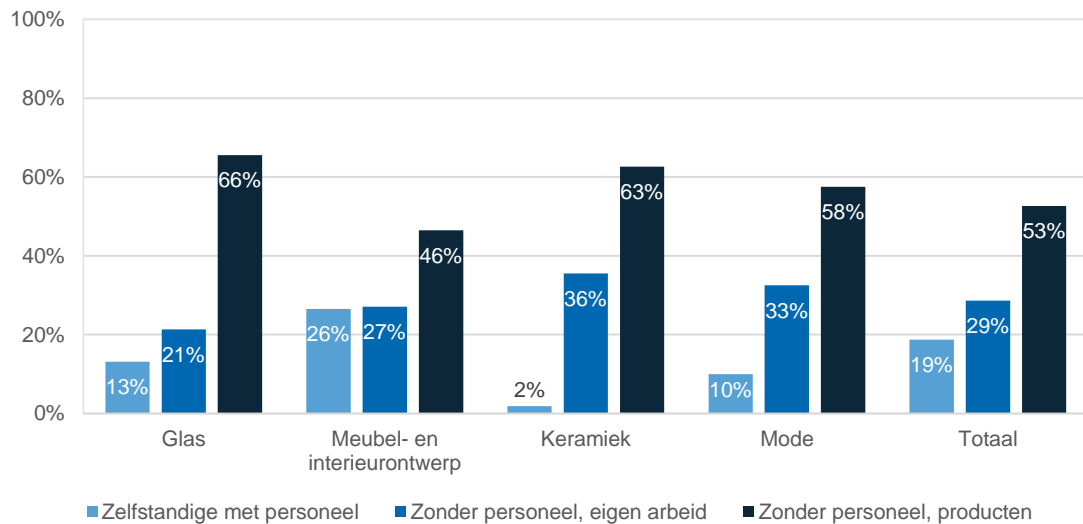
Meubel- en interieurontwerpers hebben met 39 procent het minst vaak een flexibele arbeidsovereenkomst. In dit vakgebied zijn met 7 procent dan ook de minste personen als zelfstandige actief.

Figuur 2.7: Type arbeidsovereenkomst van werkzame personen in de branche, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

Zoals in figuur 2.6 te zien is, is het aandeel zelfstandigen binnen de vakgebieden glas, keramiek en mode groot. In figuur 2.8 zijn de zelfstandigen, die goed zijn voor 10 procent van het totaal aantal werkende personen in de branche, uitgesplitst naar type zelfstandige. Hieruit blijkt dat meer dan de helft van de zelfstandigen een klassieke zzp-er (zelfstandige zonder personeel die producten verkoopt) is. Met uitzondering van het vakgebied meubel- en interieurontwerp ligt het aandeel zelfstandigen met personeel tussen de 2 en 13 procent. Van de zelfstandige meubel- en interieurontwerpers heeft 26 procent personeel.

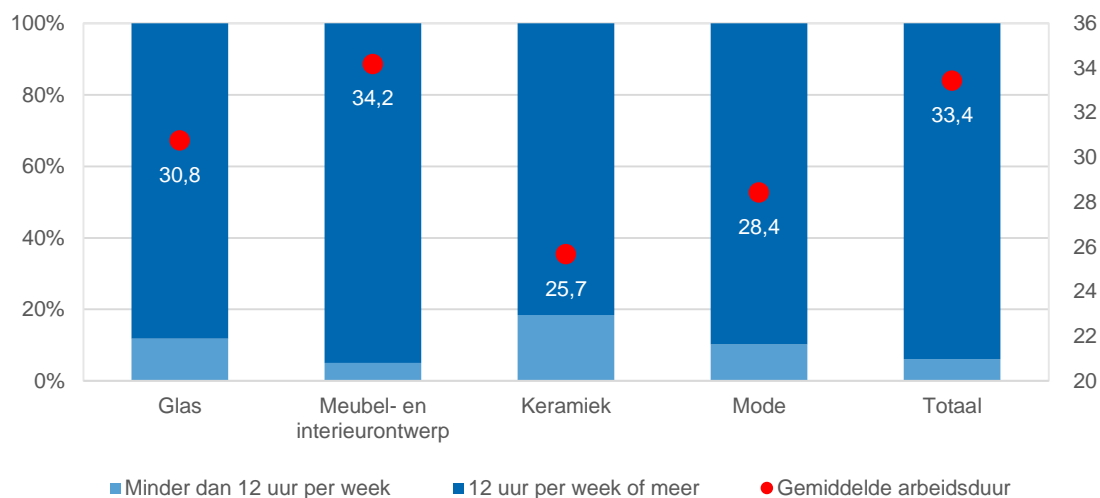
Figuur 2.8: Type zelfstandige naar vakgebied, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

Werkzame personen in de branche werken gemiddeld 33,4 uur per week. Keramisten werken met 25,7 uur per week gemiddeld het minst lang en meubel- en interieurontwerpers met 34,2 uur per week het langst. De verschillen in gemiddelde duur van de werkweek zijn ook terug te zien in het aandeel personen met een 'bijbaan' per vakgebied. Een bijbaan is gedefinieerd als een baan van minder dan 12 uur per week. Bij keramisten is het aandeel werkzame personen met een bijbaan met 18 procent het hoogst. Meubel- en interieurontwerpers hebben met 5 procent het minst vaak een bijbaan, zie figuur 2.9.

91 procent van de zelfstandige creatieve vakmensen heeft een baan van 12 uur per week of meer. Bij de overige werkzame personen ligt dit aandeel met 94 procent iets hoger. Gemiddeld werken zelfstandigen 30,5 uur per week en overige werkzame creatieve vakmensen 33,7 uur per week.

Figuur 2.9: Verdeling van arbeidsduur per week (linker as) en gemiddelde arbeidsduur per week (rechter as) van werkzame personen in de branche, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

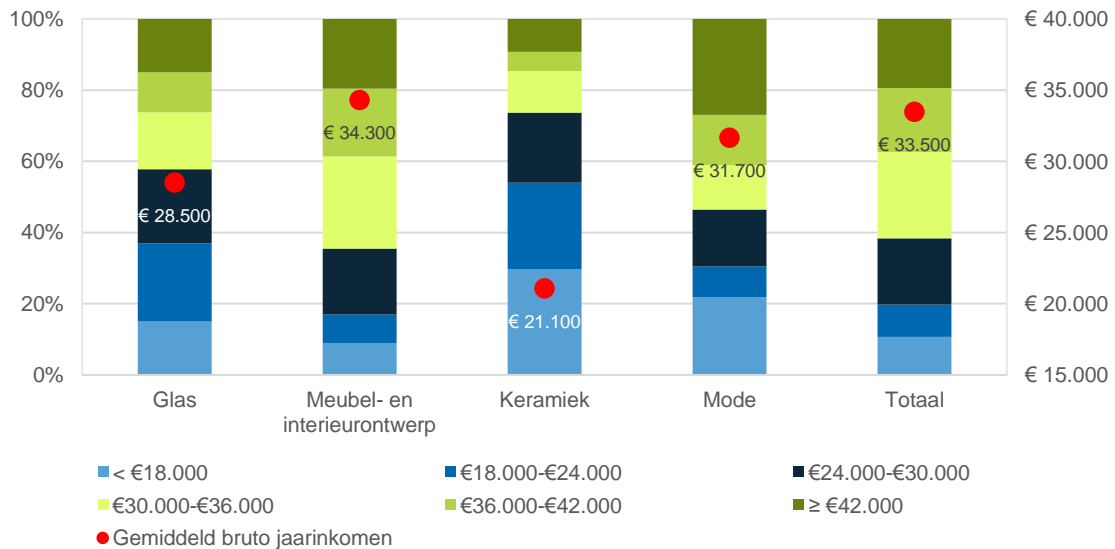

Figuur 2.10 geeft inzicht in het contractuele bruto jaarinkomen per voltijdbaan. Dit inkomen bestaat uit het basisloon, vakantiegeld en een eventuele extra maand salaris. Het gemiddelde bruto jaarinkomen per voltijdbaan van creatieve vakmensen is gelijk aan € 33.500. Het inkomen van keramisten is met € 21.100 een uitschieter naar beneden. Meubel- en interieurontwerpers verdienen met € 34.300 gemiddeld het meeste per jaar.

Zelfstandigen hebben gemiddeld een lager bruto jaarinkomen dan overige creatieve vakmensen. Het gemiddelde jaarinkomen van een zelfstandige is € 26.100 en het gemiddelde inkomen van overige creatieve vakmensen staat gelijk aan € 34.200.

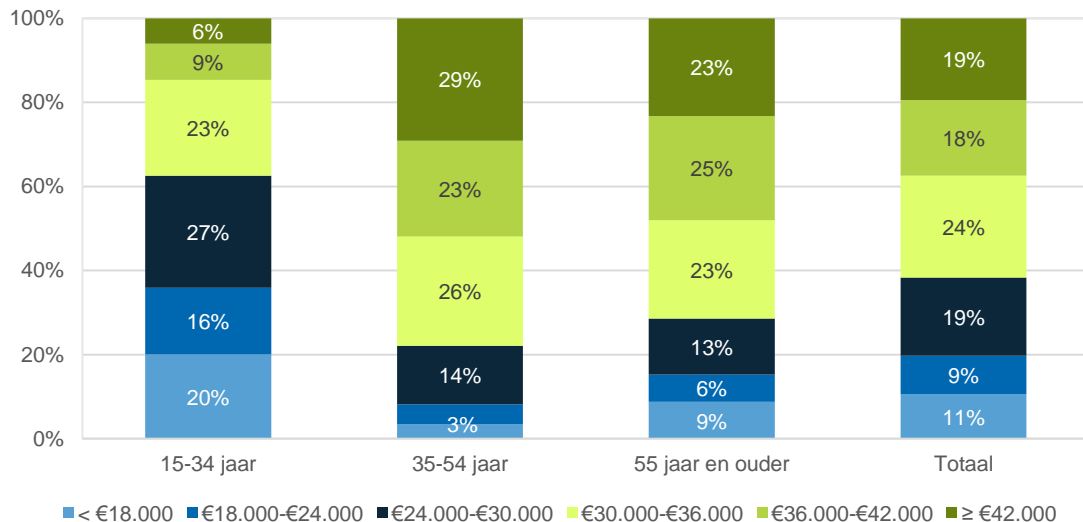
Overwerk en bonussen zijn in het contractueel bruto jaarinkomen niet meegenomen. Creatieve vakmensen krijgen op jaarbasis gemiddeld € 1.500 aan overwerk en bonussen uitbetaald. In het vakgebied keramiek is dit met € 100 op jaarbasis het laagst. In de mode wordt met gemiddeld € 7.500 op jaarbasis veel aan overwerk en bonussen uitgekeerd. In bijlage B zijn aanvullende tabellen over het contractueel en volledig bruto jaarinkomen te vinden.

Figuur 2.10: Contractueel bruto jaarinkomen per voltijdbaan (linker as) en gemiddeld contractueel bruto jaarinkomen per voltijdbaan (rechter as) van werkzame personen in de branche, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

Als wordt ingezoomd op het gemiddelde contractueel bruto jaarinkomen per voltijdbaan naar leeftijdsklassen, dan is in figuur 2.11 te zien dat in de leeftijdsklassen tussen de 15 en 34 jaar 63 procent minder dan € 30.000 verdient. In de leeftijdsklassen tussen de 35 en 54 jaar is dit aandeel gedaald naar 22 procent. Het aandeel met een gemiddeld contractueel bruto jaarinkomen per voltijdbaan tussen de € 30.000 en € 42.000 is in deze leeftijdsklassen gestegen van 31 naar 49 procent.

Figuur 2.11: Bruto jaarinkomen per voltijdbaan van werkzame personen in de branche naar leeftijdsklassen, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

2.4 Ontwikkeling

De branche creatief vakman is tussen eind 2018 en eind 2019 met ongeveer 4 à 7 procent gegroeid. Dit komt neer op een groei van 680 tot 1.150 creatieve vakmensen. Deze groei wordt voornamelijk veroorzaakt door het vakgebied meubel- en interieurontwerp, waarin het overgrote deel van de creatieve vakmensen

werkzaam is. Als wordt ingezoomd op de vakgebieden keramiek en mode heeft een daling tussen de 0 en 3 procent plaatsgevonden.

De ontwikkelingen voor de komende jaren zijn onzeker en mede afhankelijk van de economische ontwikkeling die sterk wordt beïnvloed door de COVID-19 situatie. De werkgeversenquête, waarvan het veldwerk tijdens de ‘intelligente lockdown’ in april 2020 heeft plaatsgevonden, is gebruikt om de verwachte ontwikkeling van het aantal creatieve vakmensen eind 2020 te bepalen. Voor het komende jaar wordt door de respondenten een afvlakkende groei in de branche verwacht van 1 tot 5 procent. Dit zou resulteren in 17.820 tot 18.530 creatieve vakmensen per eind 2020. In absolute aantallen is dit een stijging van 180 tot 880 personen. Ook hier komt de groei volledig op het conto van de meubel- en interieurontwerpers. De vakgebieden keramiek en mode verwachten een krimp tussen de 3 en 6 procent. In kader 2.1 is een hoedenzaak aan het woord die zijn ervaringen op de arbeidsmarkt als creatief vakman deelt.

In de werkgeversenquête is respondenten gevraagd welke ontwikkelingen zij zelf in de branche ervaren. Vaak wordt aangegeven dat ontwikkelingen in digitalisering en automatisering aan het plaatsvinden zijn. Door de digitalisering is de toegankelijkheid om creatief vakmanschap als hobby uit te oefenen vergroot en gaan steeds meer mensen thuis zelf aan de slag. Veel keramisten zien de automatisering terug in het gebruik van 3D-printing. Over het algemeen zien de respondenten dat oude technieken in een nieuw jasje worden gestoken en wordt de vereiste kennis steeds specifiek. Bij het invoeren van nieuwe technieken zal toch altijd de basiskennis van het vak beheerst moeten worden om tot een goed resultaat te kunnen komen.

Wat de vraagkant naar ambachtelijke producten betreft zijn de respondenten in de werkgeversenquête verdeeld. Enerzijds wordt gesignaleerd dat consumenten steeds bewuster worden en dat de waardering en vraag naar ambachtelijke producten toeneemt. Er bestaat een langzame ontwikkeling naar verantwoordelijk produceren door middel van duurzame materialen die afkomstig zijn uit de regio. Ook worden steeds meer producten hergebruikt. Het Friesland College speelt bij hun opleiding Creatief vakman in op deze ontwikkelingen. Anderzijds wordt door een kleinere groep geobserveerd dat de kennis van de ambachten afneemt en dat het steeds lastiger wordt om een boterham te verdienen als creatief vakman. Zij geven aan dat de markt verzadigd raakt, maar dat de vraag naar echt goede creatieve vakmensen groot blijft.

Kader 2.1: Hoedenzaak Jos van Dijck over werken in de branche creatief vakman, juni 2020 (bron: Telefonisch interview)

Hoedenzaak Jos van Dijck aan het woord

Hoedenzaak Jos van Dijck is een familiezaak die in 1923 is opgericht. De hoedenzaak combineert het importeren en verkopen van hoeden met het zelf ontwerpen van hoeden. Met ongeveer 95 procent komt het grootste deel van de omzet uit de verkoop van geïmporteerde hoeden. De overige 5 procent komt voor uit de verkoop van zelf ontworpen hoeden. De hoedenzaak ontwerpt verschillende prototypes. Op het moment dat er een verzoek van de klant binnenkomt, wordt op basis van voorkeuren van de klant het meest passende prototype gekozen. Dit prototype wordt verder uitgewerkt om tot het gewenste eindproduct te komen.

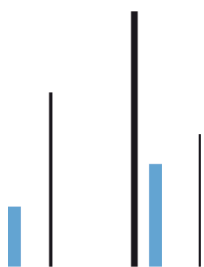
In de Hoedenzaak Jos van Dijck zijn naast de eigenaar 4 parttimers en 2 oproepkrachten werkzaam. Op de oproepkrachten na hebben alle werknemers een creatieve achtergrond. Dit loopt uiteen van een toneelopleiding (decor design) tot een mode- en kledingopleiding. Werknemers worden zo allround mogelijk ingezet, maar hierbij wordt wel gekeken naar hun kwaliteiten. Werknemers zonder achtergrond in de hoedenbranche, worden dan ook niet voor het ontwerpgedeelte ingezet. Er vindt geen bijscholing in de hoedenzaak plaats.

De hoedenzaak geeft aan dat de hoedenbranche weinig mode kent. Aan de technieken en materiaalsoorten verandert dan ook weinig. Wel vinden er door de jaren heen golfbewegingen plaats in populariteit naar het dragen van een hoed. In de jaren '90 was er een piek in de vraag naar handgemaakte hoeden. Deze golf is in de jaren erna afgezwakt. Dit heeft ertoe geleid dat de hoedenbranche op dit moment weinig vraag naar handgemaakte hoeden kent. De laatste jaren is de populariteit in het dragen van een hoed weer aan het toenemen. Echter merkt de hoedenzaak hier weinig van, omdat mensen minder vaak geld over hebben voor een handgemaakte hoed en voor een goedkoper alternatief kiezen.

De gevolgen van COVID-19 bij Hoedenzaak Jos van Dijck zijn groot. 15 tot 20 procent van de omzet van het bedrijf komt voort uit de verkoop van hoeden voor bruiloften en partijen. Vanwege de 'intelligente lockdown' konden deze gelegenheden niet plaatsvinden, waardoor de vraag naar hoeden naar een minimum is gedaald. Voor de hoedenbranche, waarbij het zwaartepunt van de vraag in het voorjaar ligt, was de periode van de lockdown erg ongelukkig. Los van COVID-19 zag Hoedenzaak Jos van Dijck al een sterke afname in de vraag naar handgemaakte hoeden.

De afname in vraag naar handgemaakte hoeden maakt het voor Hoedenzaak Jos van Dijck ook minder makkelijk om stagiairs van de opleiding Creatief vakman aan te nemen. Zeker in het najaar, wat niet het seizoen binnen de hoedenbranche is, is dit lastig. Bij voldoende vraag kan een stagiair meekijken bij het ontwerpproces van een hoed. Echter is deze mogelijkheid er niet als er geen vraag is. Daarnaast merkt de hoedenzaak dat de kennis van studenten over materiaalsoorten beperkt is waardoor deze niet goed aansluit op de praktijk. Op dit moment is er één stagiair werkzaam in de hoedenzaak.

3

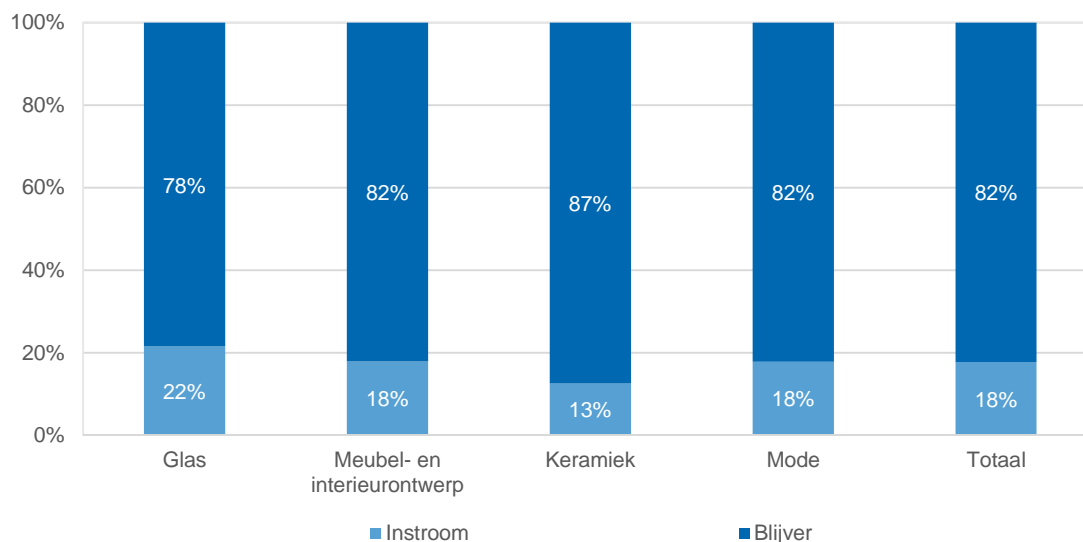
Arbeidsmarktmobiliteit

Elk jaar beginnen creatieve vakmensen aan hun eerste baan, wisselen zij van baan of verlaten zij de arbeidsmarkt. Deze stromen worden aangeduid als de arbeidsmarktmobiliteit van creatieve vakmensen. De instroom is gedefinieerd als werkenden die gedurende het afgelopen jaar bij een ander bedrijf een betaalde baan hebben aanvaard. Dit kan ook een baan als zelfstandige zijn en dit kan ook een ander bedrijf zijn waar creatieve vakmensen werken. Deze definitie van de instroom wordt aangeduid als de bruto instroom. De uitstroom is gedefinieerd als personen die gedurende het afgelopen jaar bij het bedrijf waar zij betaald werk verrichtten zijn gestopt. Paragraaf 3.1 gaat in op de omvang en de kenmerken van de instroom en de uitstroom. Paragraaf 3.2 laat zien uit welk arbeidsmarktsegment instromers zijn ingestroomd en naar welk segment uitstromers zijn uitgestroomd.

3.1 Instroom en uitstroom

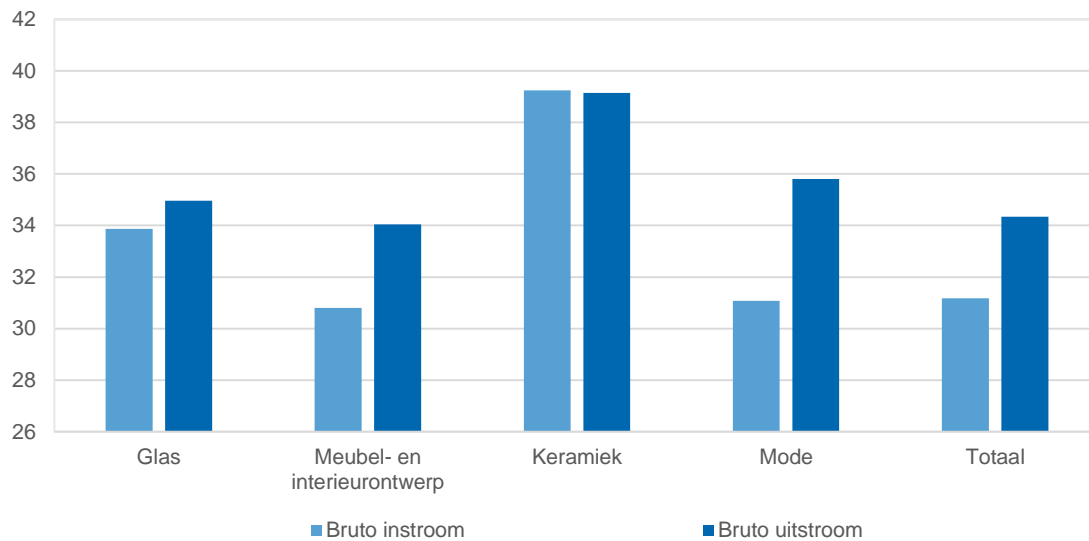
In de totale branche creatief vakman bedroeg de instroom in 2020 ongeveer 18 procent van het aantal werkende personen. In figuur 3.1 is tevens zichtbaar dat 82 procent van de creatieve vakmensen blijver is. Alle vakgebieden kennen een hoog aandeel blijvers. Onder de glazeniers is de instroom in 2020 met 22 procent het grootst. In het vakgebied keramiek is de instroom met 13 procent het laagst.

Figuur 3.1: Aandeel werkende personen in de branche naar arbeidsmarktmobiliteit en vakgebied, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

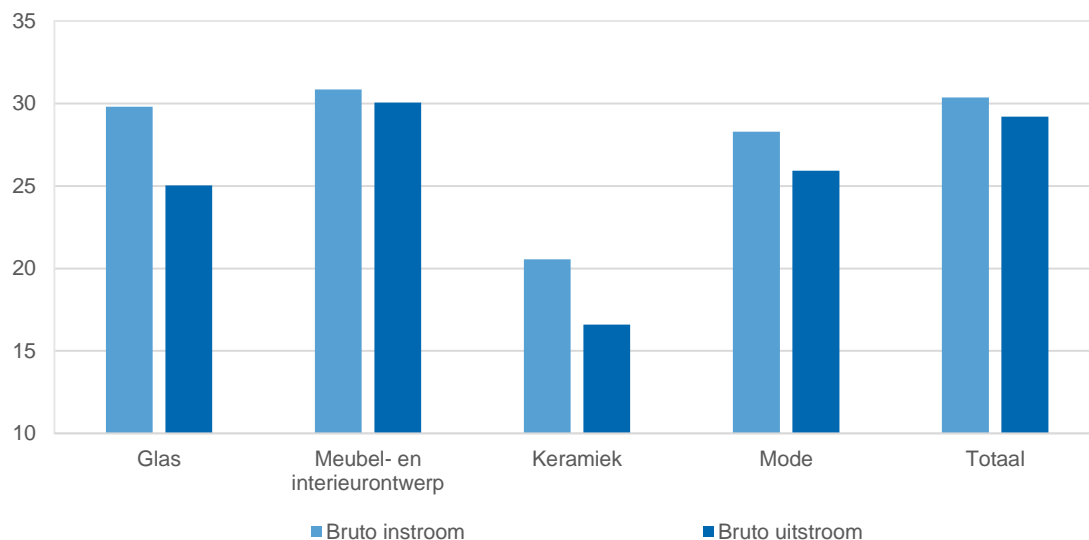
In figuur 3.2 wordt de gemiddelde leeftijd weergegeven bij instroom en uitstroom. Gemiddeld zijn uitstromers uit de branche creatief vakman 3 jaar en 2 maanden ouder dan instromers. Opvallend is dat de gemiddelde leeftijd bij in- en uitstroom in het vakgebied keramiek vrijwel gelijk aan elkaar is. Keramisten stromen op relatief late leeftijd in. Dit strookt met de gemiddeld hoge leeftijd van keramisten in het hele vakgebied. Gedetailleerde cijfers over de gemiddelde leeftijd zijn opgenomen in bijlage B.

Figuur 3.2: Gemiddelde leeftijd bij instroom en uitstroom naar vakgebied, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

In alle vakgebieden is de gemiddelde arbeidsduur bij instroom hoger dan bij uitstroom. Op branche niveau wordt door de instromers gemiddeld 30,4 uur per week gewerkt en door de uitstromers 29,2 uur per week. Glazeniers kennen met 29,8 en 25,0 uur per week het grootste verschil tussen instromers en uitstromers.

Figuur 3.3: Gemiddelde arbeidsduur per week bij instroom en uitstroom naar vakgebied, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

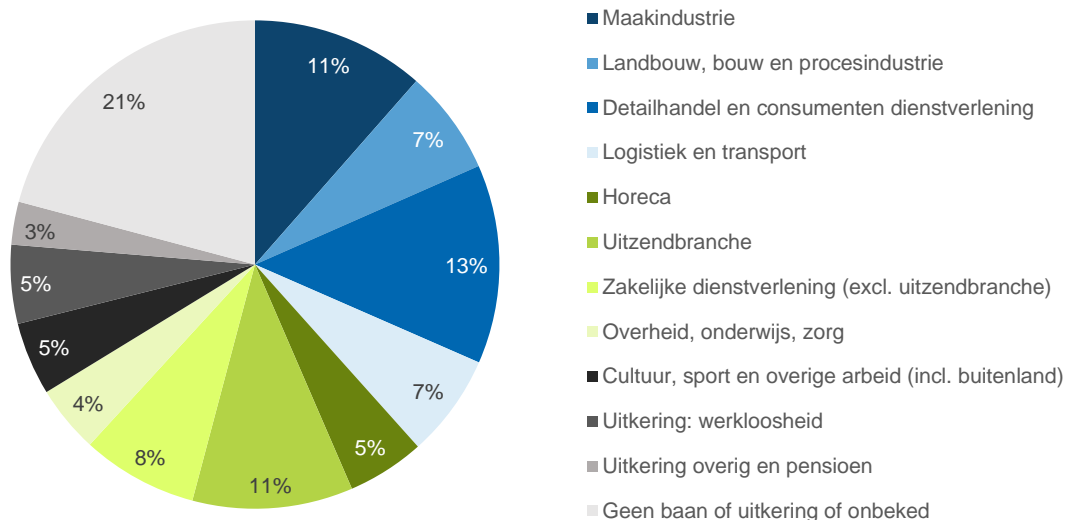
3.2 Herkomst en bestemming

Uit paragraaf 3.1 is duidelijk geworden dat ongeveer één op de vijf werkzame personen in de totale branche creatief vakman zijn ingestroomd in 2020. Deze paragraaf gaat dieper in op het segment waar de instromers vandaan komen. Daarnaast worden de arbeidsmarktsegmenten waar uitstromers naar toe uitstromen toegelicht.

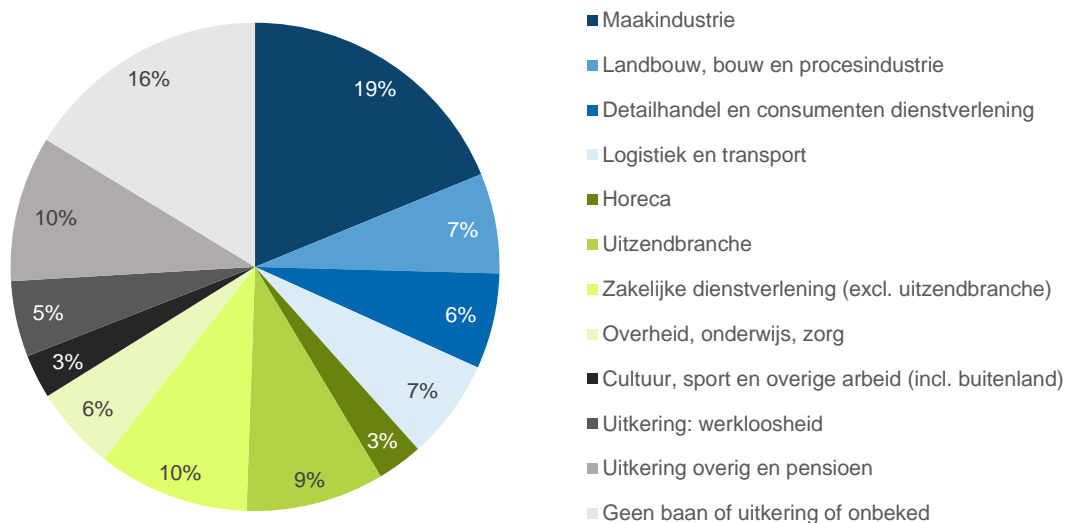
In figuur 3.4 wordt de sector van herkomst bij instroom in beeld gebracht. 11 procent van de instroom in 2020 komt uit de maakindustrie. Daarnaast vormt de detailhandel en consumentendienstverlening met 13 procent een grote sector waar creatieve vakmensen vandaan komen. Ook met de uitzendbranche vindt veel uitwisseling plaats. 11 procent van de instroom komt uit deze sector en figuur 3.5 laat zien dat 9 procent van de uitstroom een jaar later in deze sector werkt.

Zowel in de instroom als de uitstroom stroomt ongeveer 70 procent respectievelijk in vanuit of uit naar een baan. Het aandeel dat per sector in- en uitstroomt is bij de meeste sectoren ongeveer even groot. Bij de sector maakindustrie valt op dat een kleiner deel vanuit deze sector instroomt dan dat er naar de sector uitstroomt. In de sector detailhandel en consumentendienstverlening is het tegenovergestelde beeld zichtbaar.

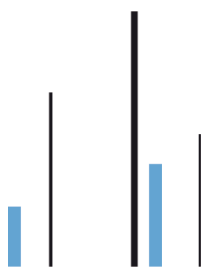
Figuur 3.4: Arbeidsmarktpositie in 2019 van creatieve vakmensen die in 2020 zijn ingestroomd bij een bedrijf waar creatieve vakmensen werkzaam zijn, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

Figuur 3.5: Arbeidsmarktpositie in 2019 van creatieve vakmensen die in 2018 nog als creatief vakman binnen een bedrijf werkzaam waren en in 2019 zijn uitgestroomd naar een andere baan, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

4

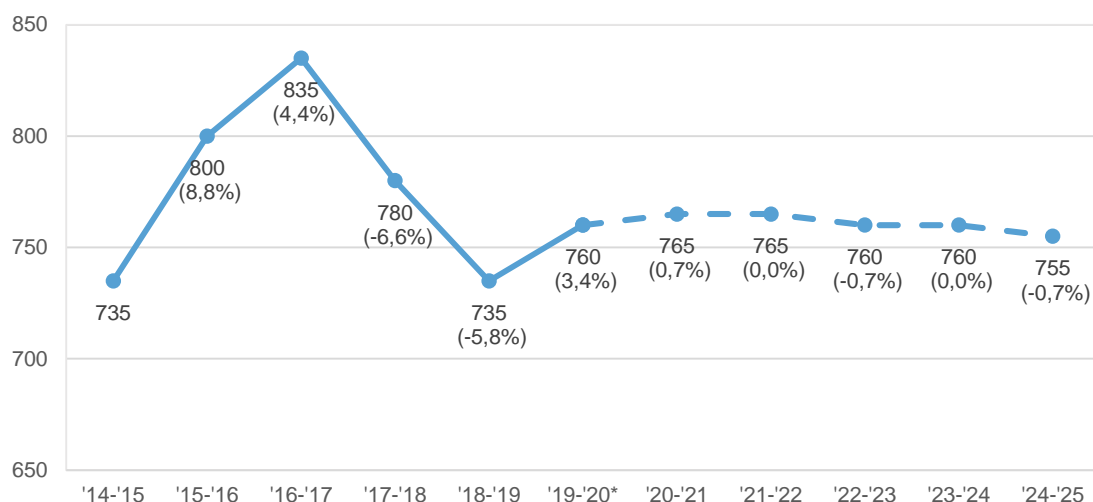
Opleiding Creatief vakman en arbeidsmarktperspectief

Dit hoofdstuk gaat dieper in op de studenten en gediplomeerden aan de opleiding Creatief vakman. Deze opleiding is in 2017 gevormd door een samenvoeging van de verschillende opleidingen Glazenier, Leer- en textielverwerker, Keramist en onderwerpend meubelmaker. De opleiding Creatief vakman is een niveau-4 opleiding. Allereerst wordt in paragraaf 4.1 de historische en verwachte ontwikkeling van de studenten en gediplomeerden beschreven. Paragraaf 4.2 besteedt aandacht aan de arbeidsmarktperspectieven van recent gediplomeerden. Vervolgens gaat paragraaf 4.3 in op de kans dat een student die nu aan een mbo-opleiding begint na het behalen van zijn diploma een baan in het verlengde van de opleiding vindt. Tot slot wordt in paragraaf 4.4 aandacht besteed aan de voorkeuren die werkgevers hebben rondom beginnend beroepsoefenaars creatief vakman.

4.1 Studenten en gediplomeerden

Het aantal studenten aan de opleiding Creatief vakman vanaf 2017 en de verschillende losse opleidingen voor 2017 is tussen schooljaar '14-'15 en '19-'20 toegenomen van 735 naar 760 studenten, zie figuur 4.1. Dit komt neer op een gemiddelde jaarlijkse toename van 0,7 procent. Opvallend is dat het aandeel vrouwen afgelopen 5 jaar is gestegen van 44 procent in schooljaar '14-'15 naar 62 procent in schooljaar '19-'20. Binnen de sectorunit specialistisch vakmanschap is tussen schooljaar '14-'15 en '18-'19 van 54 procent naar 63 procent ook een flinke stijging te zien. Over het gehele mbo is het aandeel vrouwen de laatste jaren gelijk gebleven.

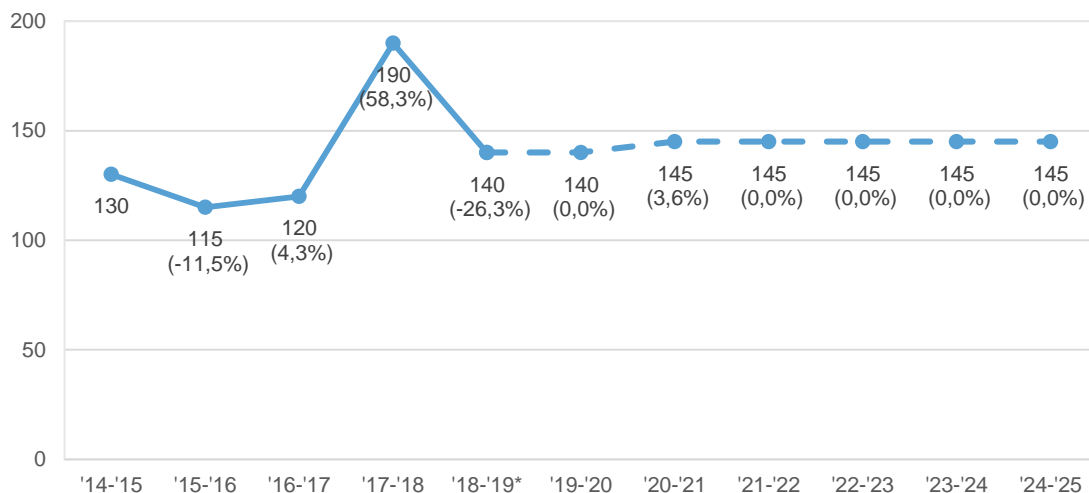
Figuur 4.1: Aantal studenten aan de opleiding Creatief vakman (tussen haakjes de ontwikkeling t.o.v. het voorgaande jaar), schooljaren '14-'15 t/m '24-'25 (bron: DUO en Primos, met bewerking ABF Research). *voorlopig cijfer

Voor de komende 5 jaar wordt op basis van de voorziene demografische ontwikkeling een lichte daling van het aantal studenten verwacht (0,7 procent). Diverse andere factoren zoals baanperspectieven of het aantal scholen waaraan de opleiding kan worden gevolgd kunnen een invloed hebben op het aantal studenten.

Het aantal gediplomeerden aan de opleiding Creatief vakman is, door de stijging van het aantal studenten, ook gegroeid van 130 in schooljaar '14-'15 naar 140 in schooljaar '18-'19. In lijn met de studentprognose blijft het aantal gediplomeerden de komende 6 jaar min of meer constant op 145 personen per jaar, zie figuur 4.2.

Figuur 4.2: Aantal gediplomeerden aan de opleiding Creatief vakman (tussen haakjes de ontwikkeling t.o.v. het voorgaande jaar), schooljaren '14-'15 t/m '24-'25 (bron: DUO en Primos, met bewerking ABF Research). *voorlopig cijfer

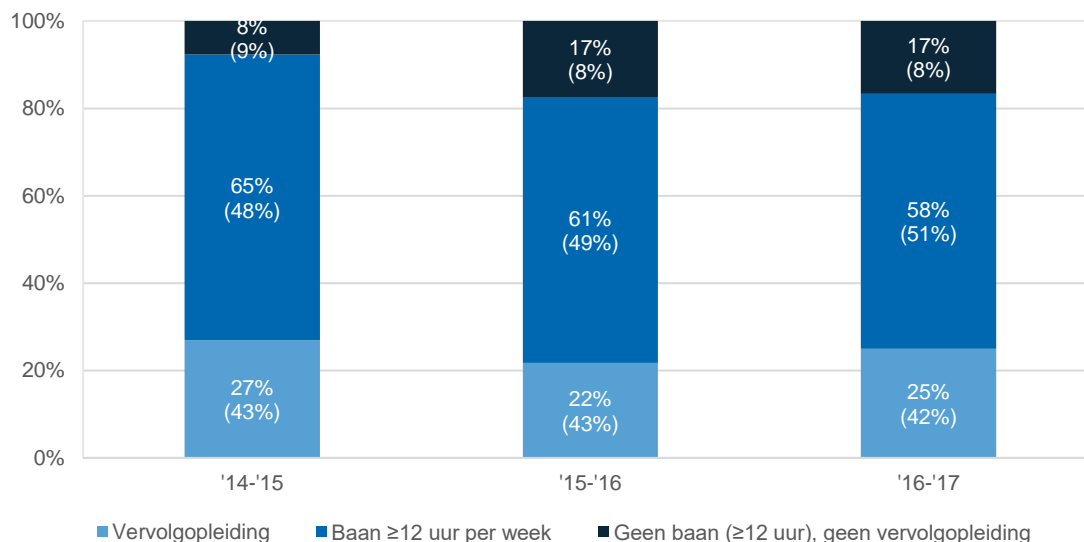

4.2 Arbeidsmarktperspectief van gediplomeerden

Interessant is om te kijken waar gediplomeerden van de opleiding Creatief vakman na behalen van hun diploma terecht komen. 58 procent van de studenten die in schooljaar '16-'17 hun diploma heeft gehaald, heeft anderhalf jaar later een baan van minimaal 12 uur per week (figuur 4.3). Wanneer naar alle mbo niveau-4 opleidingen wordt gekeken dan is dit aandeel 51 procent. Een kwart is bezig met een (vervolg)opleiding en 17 procent heeft geen baan van minimaal 12 uur per week en volgt geen voltijd opleiding. Bij gediplomeerden van alle mbo niveau-4 opleidingen is dit 8 procent.

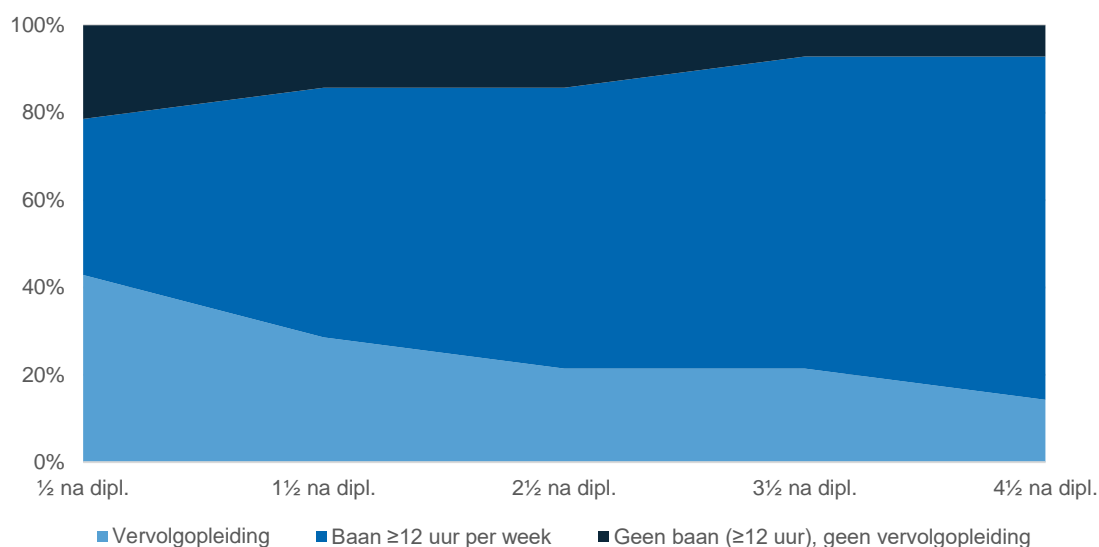
Een kwart van de gediplomeerden van de opleiding Creatief vakman in schooljaar '16-'17 volgt anderhalf jaar later een vervolgopleiding. Van de gediplomeerden met een vervolgopleiding volgt met 88 procent het overgrote deel een vervolgopleiding aan het hbo. 9 procent volgt een opleiding op mbo niveau-3 of lager en 3 procent een mbo niveau-4 opleiding.

Figuur 4.3: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerden opleiding Creatief vakman 1½ jaar na diplomering met tussenhaakjes het aandeel alle mbo niveau-4 opleidingen, gediplomeerden uit schooljaren '14-'15 t/m '16-'17 (bron: Factsheet opleiding Creatief vakman)

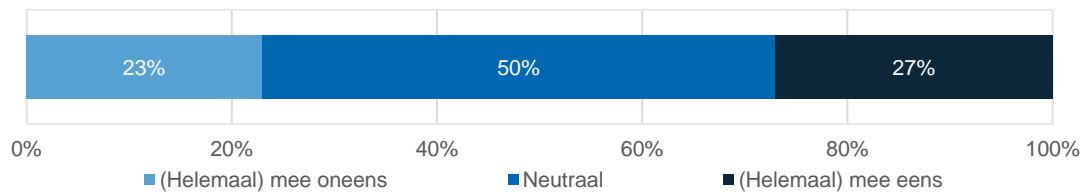
Het is ook mogelijk om gediplomeerden langer over de tijd te volgen. In figuur 4.4 is de positie op de arbeidsmarkt van gediplomeerden uit schooljaar '13-'14 te zien een halfjaar tot en met 4½ jaar na diplomering. Naarmate het langer geleden is dat een student een diploma heeft gehaald, daalt het aandeel studenten zonder baan en zonder opleiding. Waar 21 procent van de gediplomeerden een halfjaar na diplomering geen baan van minimaal 12 uur per week en geen opleiding heeft, is dit 4½ jaar na diplomering nog maar 7 procent. Bij gediplomeerden van alle mbo niveau-4 opleidingen daalt dit aandeel van 11 procent naar 9 procent.

Figuur 4.4: Arbeidsmarktpositie van gediplomeerden opleiding Creatief vakman ½ jaar tot en met 4½ jaar na diplomering, gediplomeerden uit schooljaar '13-'14 (bron: Factsheet opleiding Creatief vakman)

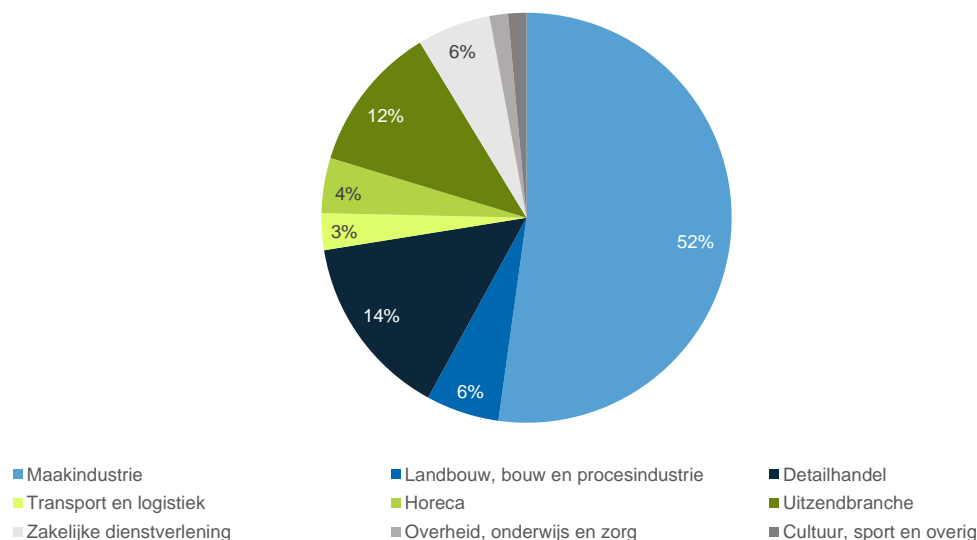
Wanneer wordt ingezoomd op de gediplomeerden met een baan van minimaal 12 uur per week, dan is ongeveer 6 procent een halfjaar na diplomering werkzaam als zelfstandige. 5½ jaar na diplomering is dit aandeel gestegen tot 15 procent. Dit laat zien dat gediplomeerden aan de opleiding Creatief vakman vaak eerst bij een bedrijf als werknemer aan de slag gaan en een deel in de loop van de tijd een eigen bedrijf begint. Het hout- en meubileringscollege (HMC) herkent zich hierin (zie het interview met het HMC in kader 2.2). Om succesvol de overstap naar zelfstandige te kunnen maken zijn ondernemersvaardigheden van belang. In de werkgeversenquête is gevraagd in welke mate respondenten ondernemersvaardigheden terugzien bij de beginnend beroepsbeoefenaar creatief vakman. Iets meer dan een kwart van de respondenten geeft aan dat zij deze vaardigheden terugzien, zie figuur 4.5. Met 50 procent staat de helft van de respondenten neutraal tegenover deze vraag. 23 procent geeft aan weinig ondernemersvaardigheden terug te zien bij een beginnend beroepsbeoefenaar creatief vakman. Het Friesland College geeft aan dat het leren van ondernemersvaardigheden een belangrijk onderdeel van de opleiding is.

Figuur 4.5: De mate waarin werkgevers het eens zijn met de stelling 'Ik zie ondernemersvaardigheden terug bij de beginnend beroepsbeoefenaar creatief vakman', 2020 (bron: Werkgeversenquête).

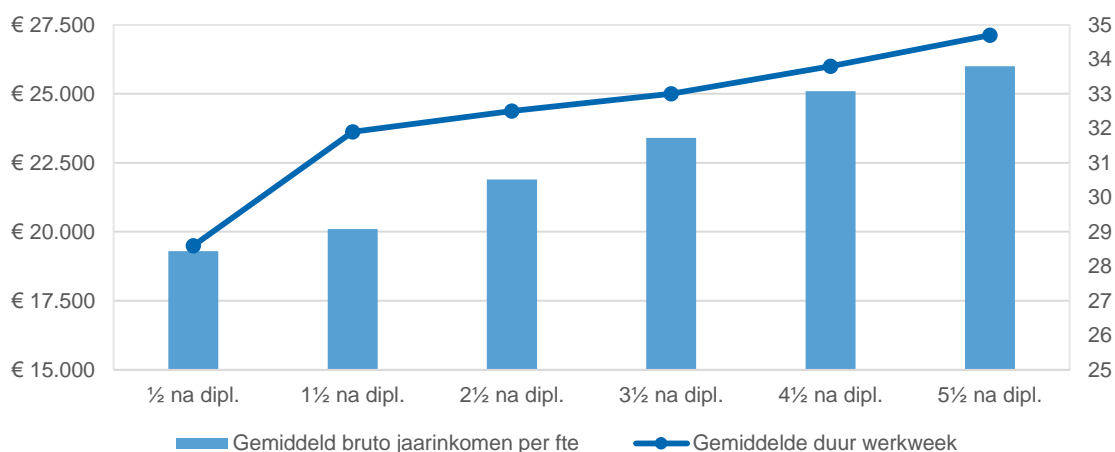
In figuur 4.6 is de verdeling van werkenden naar werksector anderhalf jaar na diplomering weergegeven. Hierin is te zien dat van alle gediplomeerden met een baan de helft in de maakindustrie werkt, ook wel discrete industrie genoemd. Dit deel van de industrie verwerkt materialen tot nieuwe producten. Binnen de maakindustrie vallen onder meer de sectoren machinebouw, textiel, kunststofverwerking, metaalproducten en fabricage van aardewerk. Daarnaast werken relatief veel recent gediplomeerden in de detailhandel en bij een uitzendbureau (respectievelijk 14 en 12 procent).

Figuur 4.6: Verdeling van werksector gediplomeerden aan opleiding Creatief vakman 1½ jaar na diplomering, gediplomeerden uit schooljaar '15-'16 (bron: Factsheet opleiding Creatief vakman)

Gediplomeerden met een baan werken een halfjaar na diplomering gemiddeld 28,6 uur per week. Dit loopt op tot 34,7 uur per week 5½ jaar na diplomering. Ook het gemiddelde bruto jaarinkomen per voltijdbaan stijgt naarmate het langer geleden is dat gediplomeerden hun diploma hebben gehaald. Een halfjaar na diplomering is het gemiddelde bruto jaarinkomen per voltijdbaan € 19.300. 5½ jaar na diplomering groeit het inkomen naar gemiddeld € 26.000 per jaar. De inkomens zijn gecorrigeerd voor inflatie naar het jaar 2018.

Figuur 4.7: Gemiddeld bruto jaarinkomen per fte (gecorrigeerd voor inflatie) en gemiddelde duur van de werkweek gediplomeerden opleiding Creatief vakman, ½ jaar t/m 5½ jaar na diplomering (bron: Factsheet opleiding Creatief vakman)

Het bruto jaarinkomen per voltijdbaan van gediplomeerden aan de opleiding Creatief vakman ligt zowel op de korte als langere termijn lager dan dat van alle mbo niveau-4 opleidingen. Een halfjaar na diplomering ligt het inkomen € 200 lager en 5½ jaar na diplomering is het verschil opgelopen tot € 1.800. Gediplomeerden aan de opleiding Creatief vakman werken gemiddeld wel meer uur per week vergeleken met gediplomeerden van alle mbo niveau-4 opleidingen. Dit verschil loopt op tot 1,7 uur per week 5½ jaar na diplomering.

4.3 Kans op werk

SBB brengt jaarlijks voor elk kwalificatiedossier de indicator 'kans op werk' uit. Deze indicator geeft een schatting van de kans dat een student die nu aan een mbo-opleiding begint, na het behalen van zijn diploma een baan in het verlengde van de opleiding vindt.

De huidige vraag naar recent gediplomeerden en het huidige aanbod van recent gediplomeerden zijn de basis voor het bepalen van de toekomstige vraag naar en het toekomstige aanbod van recent gediplomeerden aan de opleiding Creatief vakman. Vanuit de huidige vraag en het huidige aanbod worden prognoses opgesteld voor de verwachte ontwikkeling aan de vraagkant, het verwachte aantal gediplomeerden dat een baan zoekt en de verwachte ontwikkeling van de werkzame beroepsbevolking. Door toekomstige vraag en aanbod tegen elkaar af te zetten ontstaat de indicator 'kans op werk'.¹ Een opleiding krijgt een score die varieert van één tot vijf sterren, afhankelijk van hoe groot de kans wordt geacht

¹ Met informatie over de werkwijze van het bepalen van kans op werk, is hier te vinden: <https://www.s-bb.nl/feiten-en-cijfers/kans-op-stage-leerbaan-en-werk/toelichting-methodiek-en-presentatie-kans-op-werk>

op het vinden van een baan in het bijpassende vakgebied. Hierbij staat één ster gelijk aan een geringe kans op het vinden van een baan binnen het vakgebied en vijf sterren gelijk aan een goede kans op het vinden van een baan binnen het vakgebied.

Bij de opleiding Creatief vakman ligt het aantal gediplomeerden dat wil instromen op de arbeidsmarkt hoger dan de vraag naar creatieve vakmensen. Dit zorgt ervoor dat de opleiding Creatief vakman twee sterren voor de indicator 'kans op werk' krijgt.

Bij deze indicator dient opgemerkt te worden dat een deel van de creatieve vakmensen als zelfstandige aan de slag gaat. Hiervoor zijn geen vacatures beschikbaar en deze zitten daarom ook niet in de toekomstige vraag verwerkt.

4.4 Beginnend creatief vakman

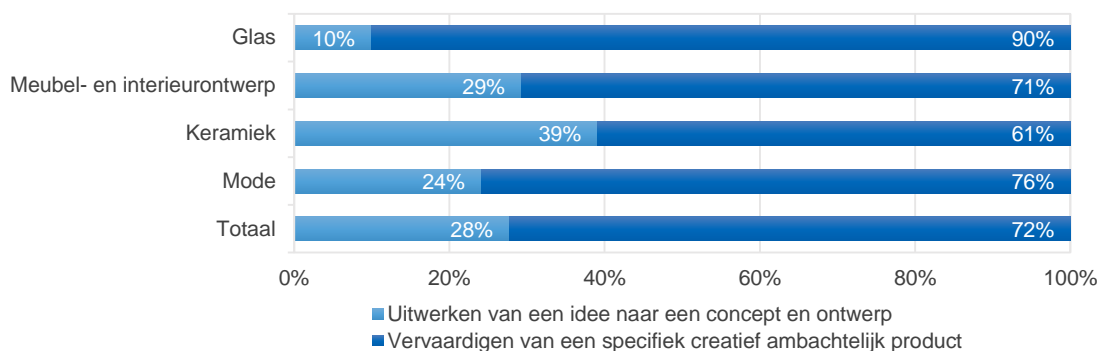
Beginnende creatieve vakmensen brengen veelal bepaalde vaardigheden en kennis mee vanuit de opleiding. In de werkgeversenquête is de vraag voorgelegd waar het bedrijf behoefte aan heeft in de praktijk:

- Een beginnend creatief vakman met focus op het uitwerken van een idee naar een concept en ontwerp;
- Een beginnend creatief vakman met focus op het vervaardigen van een specifiek creatief ambachtelijk product.

72 procent van de werkgevers geeft aan voorkeur te hebben voor een beginnend creatief vakman met focus op het vervaardigen van een specifiek creatief ambachtelijk product. Zo geven werkgevers aan dat beheersing van het ambacht vereist is alvorens iemand de verantwoordelijkheid over een product kan krijgen. Ook geeft een deel van deze respondenten aan dat zij de uitwerking van idee naar concept in eigen handen willen houden, maar wel hulp kunnen gebruiken bij de uitvoering ervan. Er zijn ook werkgevers die meer waarde hechten aan een beginnend creatief vakman met focus op het uitwerken van een idee naar een concept en ontwerp. Deze groep geeft aan dat het ambacht aan te leren valt maar creativiteit en originaliteit niet. Zij zoeken vernieuwing en een frisse wind middels een stagiair of startend creatief vakman.

Figuur 4.8 laat zien dat er enige verschillen zitten tussen de vakgebieden. In het vakgebied glas gaat met 90 procent de voorkeur uit naar startende creatieve vakmensen die focus hebben op het vervaardigen van een ambachtelijk product. In het vakgebied keramiek is met 39 procent ook veel behoefte aan een startend creatief vakman die in staat is om een idee naar een concept en ontwerp uit te werken.

Figuur 4.8: Voorkeursvaardigheden voor beginnende creatieve vakmensen, 2020 (bron: Werkgeversenquête).

Kader 2.2: Het Friesland College en Hout- en Meubileringscollege over de opleiding Creatief vakman, juni 2020
(bron: Telefonisch interview)

Onderwijsinstellingen aan het woord

Friesland College

Creatieve vakmensen zijn erg belangrijk voor de economie. Het zijn vakmensen die in alle industrieën nodig zijn en waarbij de vaardigheden verder gaan dan het uitvoeren van een ambacht. Er is een groot tekort aan 'handige' mensen. Het Friesland College leidt haar studenten dan ook zo breed mogelijk op waarbij praktijk gestuurd geleerd wordt. Hierbij vindt het Friesland College het belangrijk dat de studenten leren hoe geld verdiend kan worden. Andere belangrijke aspecten van de opleiding zijn het uitvoeren van oude ambachten met nieuwe technieken, het aannemen van een proactieve houding en het leren van ondernemersvaardigheden. Deze solide basis zorgt ervoor dat de student later breed inzetbaar is: ze kunnen naar de klant gestuurd worden, mee denken in het creatieve proces, maar ook achter de productietafel staan.

Door de student met alle materialen in aanraking te laten komen, kunnen ze later in hun werk materialen combineren en makkelijk oplossingen voor problemen vinden. Door studenten niet voor een afzonderlijke niche op te leiden, worden de studenten tot allround creatieve vakmensen opgeleid. Het Friesland College geeft aan dat dit is wat het een goede opleiding maakt. Dat het een goede opleiding is, is ook terug te zien in de cijfers uit de JOB monitor. Al meerdere jaren komt de opleiding Creatief vakman aan het Friesland College terug als top-opleiding.

Het Friesland College werkt met veel bedrijven samen, ook op internationaal niveau. Er wordt gekeken wat er in de economie speelt en hierop wordt de opleiding continu aangepast. Op deze manier sluiten de technieken van het vak zo goed mogelijk op de maatschappij aan en worden studenten op de toekomst voorbereid.

Vrijwel alle studenten vinden na hun opleiding een baan of studeren door. 22 procent studeert door op het hbo, vaak in de richting design, industrieel of de kunstacademie. Daarnaast gaat 47 procent werken in de maakindustrie, bijvoorbeeld bij ontwerpende design bureaus of in een groot bedrijf dat prototypes ontwerpt. Dit betreffen regelmatig nieuwe functies waar vaak nog geen naam voor is. Uiteraard zijn er ook studenten die een baan vinden bij een bedrijf dat in één van de klassieke ambachten gespecialiseerd is of als zelfstandige aan de slag gaan (naar schatting 15 procent). Door de student als allround creatief vakman op te leiden, vindt hij in allerlei soorten bedrijven zijn weg. Tot slot gaat 15 procent buiten de sector werken en is het van 16 procent niet bekend waar zij terecht komen.

Praktijkgericht onderwijs is een belangrijk deel van de opleiding. Tijdens de 'intelligente lockdown' vanwege COVID-19 was het niet goed mogelijk om praktijkgericht onderwijs te geven. Studenten hebben hierdoor niet zozeer een achterstand opgelopen, maar wel een minder grote groei doorgemaakt. Ook het vinden van stageplekken voor eerstejaarsstudenten was lastiger. Studenten waarvoor geen stageplek gevonden kon worden, hebben een vervangende opdracht gekregen van twee bedrijven uit het netwerk van de opleiding.

Hout- en meubileringscollege

Voorheen begonnen studenten aan de opleiding Creatief vakman van het Hout- en meubileringscollege (HMC) in het eerste jaar met een algemeen jaar waarin de materiaalsoorten textiel, leer en hout werden behandeld. In het tweede jaar kozen studenten een richting in textiel/leer of ontwerpend meubelmaker. Echter bleek dat vanuit zowel de docenten als studenten meer behoefte was aan specialisatie vanaf het eerste jaar. Daarom kiezen studenten sinds een aantal jaar meteen een richting in textiel/leer of ontwerpend meubelmaker. Hierbij is de richting textiel/leer specialistisch en gericht op het uitoefenen van het ambacht. De richting ontwerpend meubelmaker is breder. In beide richtingen krijgen studenten met verschillende materialen en technieken te maken, maar ligt de focus op de gekozen richting. Studenten volgen meerdere stages wat voor keuzevrijheid zorgt en waarmee de student de opleiding op z'n eigen manier kan invullen. Zo kan de student op uitdagingen in het bedrijfsleven inspelen, de fijne kneepjes van een traditionele ambacht leren of juist nieuwe technieken gebruiken.

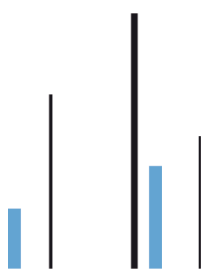
Studenten krijgen vaak les van docenten die zelf een eigen bedrijf hebben. Docenten delen hun ervaringen met de student en leren ze zo op een natuurlijke manier ondernemend gedrag en ondernemersvaardigheden. Daarnaast krijgen studenten hier ook specifiek les in.

Over het algemeen vinden de studenten bij de opleiding Creatief vakman makkelijk een stage. Wel is het in sommige specifieke branches, zoals de schoenenbranche, voor studenten lastig om een stage te vinden. Het HMC geeft aan dat de lesstof goed aansluit bij de stage en dat er regelmatig via gesprekken en enquêtes evaluaties met de leerbedrijven plaatsvinden.

Een klein deel van de studenten begint na de opleiding meteen als zelfstandige. Dit zijn dan vaak studenten die al tijdens de opleiding hun eigen bedrijf oprichten. Een groter deel van de studenten dat als zelfstandige aan de slag wilt, combineert het in eerste instantie met een andere baan. Zo werken zij bijvoorbeeld 3 dagen bij een bedrijf en besteden zij de rest van de tijd aan hun onderneming. Uit alumnionderzoek blijkt dat 57 procent een baan vindt binnen de maakindustrie.

Ook het HMC heeft last gehad van de intelligente 'lockdown vanwege' COVID-19. Net als het Friesland College geven zij aan dat praktijklessen erg lastig te geven zijn als studenten niet op de werkplaats kunnen zijn. Een belangrijke focusgroep tijdens de lockdown waren de examenkandidaten. Het examen dat zij moesten maken, kon niet meer op dezelfde manier worden uitgevoerd. Met een aangepast examen hebben alle studenten alsnog op een goede manier hun jaar kunnen afsluiten. Daarnaast heeft het HMC ook hard gezocht naar stageplekken voor studenten. Voor ongeveer 60 procent van de studenten is een stageplek gevonden. De overige studenten hebben ter vervanging een opdracht vanuit het HMC gekregen om thuis uit te voeren.

5

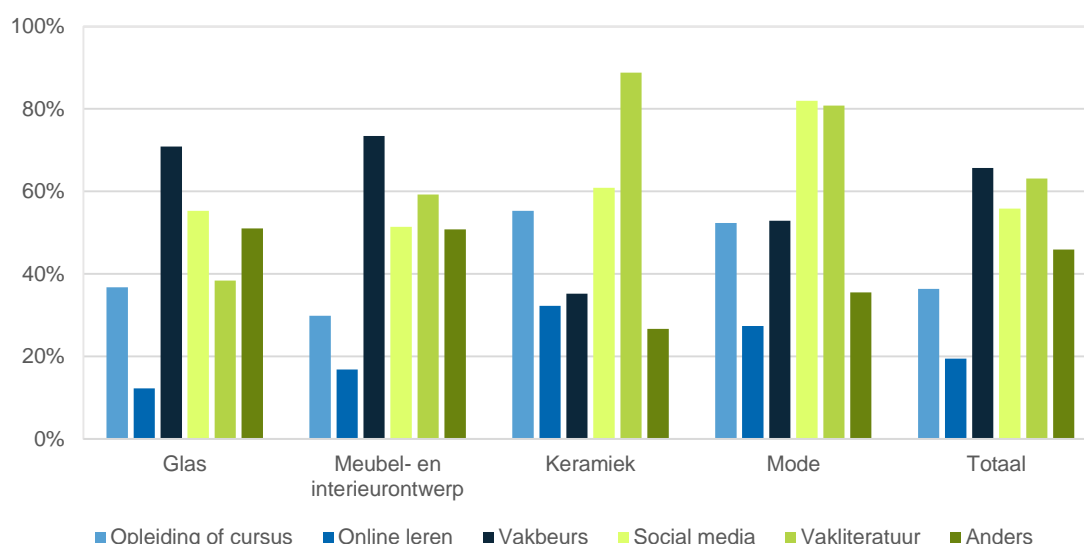
Leven lang ontwikkelen

Leren en doorontwikkelen stoppen niet na het behalen van een diploma. Dit hoofdstuk gaat in op de wijze waarop creatieve vakmensen invulling geven aan het onderhouden, verbreden of verdiepen van hun kennis. Uit de werkgeversenquête blijkt dat bij driekwart van de bedrijven creatieve vakmensen de afgelopen twee jaar enige vorm van bijscholing hebben gevolgd. Met 66 procent is de meest populaire manier van bijscholing het bezoeken van vakbeurzen, zie figuur 5.1. Een populaire beurs onder alle vakgebieden is de Dutch Design Week. Daarnaast maken creatieve vakmensen met 63 procent veel gebruik van vakliteratuur en gebruikt 55 procent sociale media om zich bij te scholen. Naast de standaard sociale media maken creatieve vakmensen gebruik van websites van collega's. Verder geven veel bedrijven aan dat creatieve vakmensen zichzelf bijscholen op een andere manier, waarbij vooral het intern leren van collega's en stagiairs en leren vanuit de praktijk worden genoemd.

Bedrijven waar creatieve vakmensen de afgelopen twee jaar geen bijscholing hebben gevolgd geven aan dat dit een gevolg is van tijdsgebrek. Een andere reden die wordt genoemd is dat het als creatief vakman belangrijker is om ervaring op te doen dan om bijscholing te volgen.

De aandelen in het figuur tellen op tot boven de 100 procent, omdat creatieve vakmensen zich op meerdere manier de afgelopen twee jaar hebben kunnen bijscholen. De exacte aandelen zijn terug te vinden in bijlage B.

Figuur 5.1: Type bijscholing bij bedrijven waar enige vorm van bijscholing heeft plaatsgevonden de afgelopen twee jaar, 2020 (bron: Werkgeversenquête)

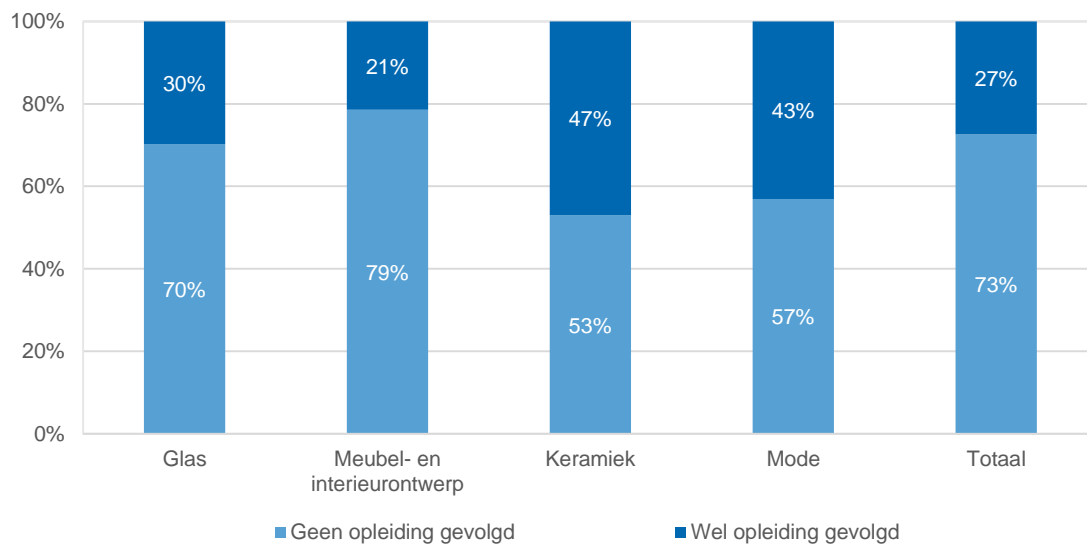
In alle vakgebieden wordt veel aan bijscholing gedaan. Met 72 procent vindt bij meubel- en interieurontwerpers de minste bijscholing plaats en met 85 procent wordt bij keramisten het vaakst aan enige

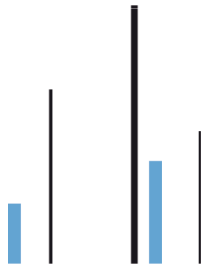
vorm van bijscholing gedaan. Keramisten maken met 89 procent het meest gebruik van vakliteratuur. Dit betekent dat bijna alle bedrijven waar enige vorm van bijscholing plaatsvindt dit in ieder geval in de vorm van het lezen van vakliteratuur is. In de mode wordt deze vorm van bijscholing ook vaak gebruikt evenals sociale media (respectievelijk 81 en 82 procent). Bij glazeniers en meubel- en interieurontwerpers is het bezoeken van vakbeurzen de meest populaire vorm van bijscholing.

Bij een kwart van de bedrijven hebben creatieve vakmensen de laatste twee jaar een opleiding en/of cursus gevolgd, zie figuur 5.2. Deze opleidingen en cursussen lopen uiteen van vakinhoudelijke cursussen tot een EHBO-cursus en van het leren van soft skills zoals leiderschap tot een cursus in computervaardigheden. Van de opleidingen en cursussen die zijn gevolgd is 70 procent een cursus of opleiding in Nederland korter dan 6 maanden en 23 procent een cursus of opleiding langer dan 6 maanden geweest. In totaal heeft 15 procent een cursus of opleiding in het buitenland gevolgd.

Voornameijk keramisten en creatieve vakmensen in de mode hebben vaak een cursus of opleiding gevolgd. Meubel- en interieurontwerpers volgen minder vaak een cursus of opleiding.

Figuur 5.2: Aandeel bedrijven waar creatieve vakmensen wel of geen opleiding hebben gevolgd de afgelopen twee jaar, 2020 (bron: Werkgeversenquête)

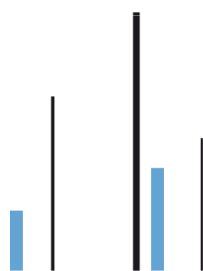

Bijlage A: Begrippenlijst

Tabel A.1: Gebruikte begrippen met bijbehorende definities

Term	Definitie
Bruto instroom	Aantal personen dat in het afgelopen jaar bij een ander bedrijf een betaalde baan hebben aanvaard. Dit kan ook een baan als zelfstandige zijn en dit kan ook een ander bedrijf zijn waar creatieve vakmensen werken.
Bruto contractueel jaarinkomen per fte	Dit is het bruto inkomen dat een persoon op jaarbasis verdient bij een voltijd baan (38 uur per week). Dit inkomen is opgebouwd uit het basisloon, vakantiegeld en eventuele extra maand salaris. Overwerk en bonussen zitten hier niet in verwerkt.
Bruto volledig jaarinkomen per fte	Dit is het bruto contractueel jaarinkomen inclusief het bedrag dat gemiddeld op jaarbasis uitgekeerd wordt voor overwerk en bonussen.
Bruto uitstroom	Het aantal personen van wie een dienstbetrekking in het afgelopen jaar is beëindigd. Hierin zitten ook personen die binnen de sector van bedrijf zijn gewisseld.
Bruto toegevoegde waarde (basisprijzen)	De waarde van alle geproduceerde goederen en diensten (de productiewaarde of output) minus de waarde van goederen en diensten die tijdens deze productie zijn opgebruikt (het intermediair verbruik). De output is gewaardeerd tegen basisprijzen, dit is de verkoopprijs exclusief de handels- en vervoersmarge en exclusief de afgedragen productgebonden belastingen en de ontvangen productgebonden subsidies. Het intermediair verbruik is gewaardeerd tegen aankoopwaarde exclusief niet-afrekbare btw.
Creatief vakman	Een creatieve maker die zowel traditionele als vernieuwde producten ontwerpt, maakt en deze vervolgens in de markt zet. Het gaat om producten in de vakgebieden keramiek, glas, mode en hout.
Doorstroom	Het aantal personen die binnen de sector van baan wisselen.
Flexibele arbeidsovereenkomst	Hieronder vallen de aanstellingen stagiair, wsw-er voor bepaalde tijd, uitzendkracht, oproepkracht, zelfstandige, werknemer in loondienst voor bepaalde tijd.
Fte	Fulltime equivalent. Een voltijd werkweek staat gelijk aan 1 fte. In deze monitor staat een 1 fte gelijk aan een werkweek van 38 uur
Kans op werk	Deze indicator geeft een schatting van de kans dat een student die op dit moment met een opleiding start na diplomering een baan in het verlengde van de opleiding vindt.
Netto instroom	Het aantal personen dat in het afgelopen jaar een baan heeft aanvaard bij een nieuw bedrijf en daarvoor niet in dezelfde sector werkten.
Netto uitstroom	Het aantal personen van wie een dienstbetrekking in het afgelopen jaar is beëindigd en daarna niet meer werkzaam zijn binnen dezelfde sector.

Term	Definitie
Vakgebied: Glazenier	In dit vakgebied zitten glasbewerkingsbedrijven. Hier werken creatieve vakmensen die zich bezighouden met de restauratie van bestaand glas in lood of het maken van een nieuw of bestaand ontwerp.
Vakgebied: Interieur- en meubelontwerp	In dit vakgebied vallen de creatieve vakmensen die zich bezighouden met het ontwerpen van meubels met de materiaalsoort hout.
Vakgebied: Keramiek	In dit vakgebied zitten bedrijven in de fijne keramiek gevestigd. Het betreffen beeldende kunstenaars, vormgevers en producenten van seriematige objecten die met klei werken.
Vakgebied: Mode	Dit vakgebied is een verzameling van bedrijven die zich bezig houden met het vervaardigen van producten met de materialen textiel en leer. Het betreffen onder ander tassen-, hoeden- en schoenenontwerpers.
Vaste arbeidsovereenkomst	Hieronder vallen de aanstellingen directeur groot aandeelhouder, werknemer in loondienst voor onbepaalde tijd en wsw-er voor onbepaalde tijd.
Zelfstandige zonder personeel (arbeid)	Zzp'ers die arbeid of diensten aanbieden die veelal ook door een werknemer in loondienst gedaan zouden kunnen worden.
Zelfstandige zonder personeel (producten)	De klassieke zzp'er die altijd al ondernemer zonder personeel was (zoals slager of kruidenier) die producten op eigen risico maakt of inkoopt en verkoopt.

Bijlage B: Detailinformatie

Tabellen bij Hoofdstuk 2

Tabel B.1: Aantal bedrijven, personen en voltijdbanen per vakgebied en de branche creatief vakman totaal, 2020 (bron: werkgeversenquête en CBS microbestanden met bewerking van ABF Research)

	Bedrijven	Personen	Voltijdbanen
Glas	340	560	450
Meubel- en interieurontwerp	2.070	16.110	14.430
Keramiek	450	560	370
Mode	280	410	300
Totaal	3.140	17.640	15.430

Tabel B.2: Aandeel werkzame creatieve vakmensen in de branche ten opzichte van het totaal aantal werkenden naar bedrijfsgrootte en vakgebied, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

	Glas	Meubel- en interieurontwerp	Keramiek	Mode	Totaal
1 persoon	100%	100%	100%	100%	100%
2 personen	86%	88%	75%	86%	86%
3-9 personen	88%	66%	58%	66%	67%
10 personen of meer	-	48%	33%	33%	42%
Totaal	90%	56%	51%	51%	55%

Tabel B.3: Leeftijdsklassen en gemiddelde leeftijd van werkende personen in de branche, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

	15-24 jr	25-34 jr	35-44 jr	45-54 jr	55-64 jr	≥65 jr	Gem. leeftijd
Glas	12%	11%	17%	30%	24%	7%	45,4
Meubel- en interieurontwerp	16%	23%	21%	23%	15%	2%	40,0
Keramiek	2%	12%	11%	22%	33%	20%	52,6
Mode	11%	20%	14%	27%	23%	4%	43,8
Totaal	15%	22%	20%	23%	17%	3%	40,8

Tabel B.4: Aandelen werkenden personen en zelfstandigen met een baan van minder en minimaal 12 uur per week, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

	Aandelen ten opzichte van totaal				Aandeel t.o.v. type aanstelling	
	Baan <12 uur	Baan ≥12 uur	Zelfstandige <12 uur	Zelfstandige ≥12 uur	Zelfstandige ≥12 uur	Baan ≥12 uur
Glas	9%	58%	3%	30%	90%	87%
Meubel- en	5%	88%	0%	7%	97%	95%
Keramiek	8%	48%	11%	34%	76%	86%
Mode	6%	68%	4%	22%	84%	92%
Totaal	5%	85%	1%	9%	91%	94%

Tabel B.5: Contractueel bruto jaarinkomen per voltijd baan in klassen en gemiddeld contractueel bruto jaarinkomen per voltijd baan van werkzame personen in de branche naar vakgebied, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

	< €18.000	€18.000- €24.000	€24.000- €30.000	€30.000- €36.000	€36.000- €42.000	≥ €42.000	Gem. bruto jaarinkomen
Glas	15%	22%	21%	16%	11%	15%	€ 28.500
Meubel- en interieurontwerp	9%	8%	19%	26%	19%	20%	€ 34.300
Keramiek	30%	24%	20%	12%	5%	9%	€ 21.100
Mode	22%	9%	16%	13%	14%	27%	€ 31.700
Totaal	11%	9%	19%	24%	18%	19%	€ 33.500

Tabel B.6: Volledig bruto jaarinkomen per voltijd baan in klassen en gemiddeld volledig bruto jaarinkomen per voltijd baan van werkzame personen in de branche naar vakgebied, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

	< €18.000	€18.000- €24.000	€24.000- €30.000	€30.000- €36.000	€36.000- €42.000	≥ €42.000	Gem. bruto jaarinkomen
Glas	14%	21%	21%	16%	11%	16%	€ 29.100
Meubel- en interieurontwerp	9%	7%	17%	24%	20%	24%	€ 35.500
Keramiek	30%	24%	20%	12%	5%	9%	€ 21.200
Mode	21%	8%	13%	10%	12%	36%	€ 39.200
Totaal	10%	9%	17%	22%	18%	24%	€ 35.000

Tabel bij Hoofdstuk 3

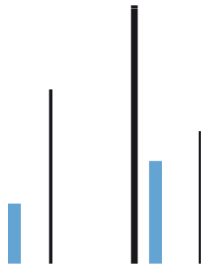
Tabel B.7: Gemiddelde leeftijd en arbeidsduur bij (bruto) instroom en (bruto) uitstroom naar vakgebied, 2020 (bron: CBS microbestanden met bewerking ABF Research)

	Gemiddelde leeftijd		Gemiddelde arbeidsduur	
	Bruto instroom	Bruto uitstroom	Bruto instroom	Bruto uitstroom
Glas	33,9	35,0	29,8	25,0
Meubel- en interieurontwerp	30,8	34,0	30,8	30,1
Keramiek	39,2	39,1	20,6	16,6
Mode	31,1	35,8	28,3	25,9
Totaal	31,2	34,3	30,4	29,2

Tabel bij Hoofdstuk 5

Tabel B.8: Type bijscholing bij bedrijven waar enige vorm van bijscholing heeft plaatsgevonden de afgelopen twee jaar naar vakgebied, 2020 (bron: Werkgeversenquête)

	Glas	Meubel- en interieurontwerp	Keramiek	Mode	Totaal
Opleiding of cursus	37%	30%	55%	52%	36%
Online leren	12%	17%	32%	27%	19%
Vakbeurs	71%	73%	35%	53%	66%
Social media	55%	51%	61%	82%	56%
Vakliteratuur	38%	59%	89%	81%	63%
Anders	51%	51%	27%	35%	46%

Bijlage C: Bronnen

CBS-microbestanden

Om algemene arbeidsmarktstatistieken van creatieve vakmensen¹ inzichtelijk te maken is gebruik gemaakt van de CBS-microbestanden. SBB heeft KvK-nummers verzameld van bedrijven waar creatieve vakmensen werkzaam zijn. De verzamelde KvK-nummers zijn een combinatie van de bedrijven die door SBB erkend zijn voor de opleiding Creatief vakman (of de voorloper) en de leden van de branches Branche Mode Ambachten, Nederlandse Hoedenvereniging en de Nederlandse Vakvereniging voor Keramisten. In deze arbeidsmarktmonitor wordt aangenomen dat de verzamelde KvK-nummers een goede afspiegeling vormen voor de totale arbeidsmarkt waarin creatieve vakmensen betaald werk verrichten. De analyses zijn uitgevoerd op alle werkzame personen binnen de bedrijven, dus inclusief personen die geen creatief vakman zijn.

De analyses met de CBS-microbestanden zijn gebaseerd op 1.190 bedrijven. Alle werkzame personen in deze bedrijven worden met behulp van de CBS-microbestanden geanalyseerd. Middels een weegfactor wordt het aantal bedrijven opgehoogd naar de werkelijke waarden. De analyses met de CBS-microbestanden brengen de arbeidsmarktstructuur van creatieve vakmensen in beeld. Het peilmoment van de analyses is 1 januari 2020.

Werkgeversenquête

Onder in totaal 1.460 bedrijven waar creatieve vakmensen werkzaam zijn, is de werkgeversenquête 'Arbeidsmarktmonitor Creatief Vakman' uitgezet. Het betreffen die erkend zijn voor de mbo-opleiding Creatief vakman (of de voorloper) en leden van de branches Branche Mode Ambachten, Nederlandse Hoeden Vereniging en de Nederlandse Vakvereniging voor Keramisten. De enquête gaat specifiek in op de creatieve vakmensen werkzaam in het bedrijf. Met behulp van de enquête wordt een beeld geschetst van de huidige en verwachte ontwikkelingen op de arbeidsmarkt van de creatieve vakmensen werkzaam in deze bedrijven. Ook geeft de enquête inzicht in gevolgde opleidingen en andere vormen van bijscholing. In totaal hebben 252 respondenten de enquête bruikbaar ingevuld. Dit komt neer op een respons van 17%. In bijlage D is de vragenlijst te vinden.

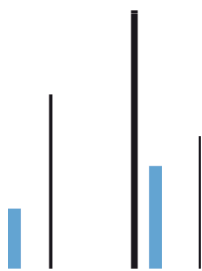
Het veldwerk van de werkgeversenquête heeft in de periode van beginapril tot en met eind mei 2020 plaatsgevonden. Dit betekent dat de enquêtes tijdens de 'intelligente lockdown' vanwege COVID-19 heeft opengestaan. De ontwikkelingen rondom COVID-19 kunnen van invloed zijn op de antwoorden van de respondenten.

¹ Een creatieve maker die zowel traditionele als vernieuwde producten ontwerpt, maakt en deze vervolgens in de markt zet. Het gaat om producten in de vakgebieden keramiek, glas, mode en hout.

Aanvullende onderzoeken

Naast de analyses met de CBS-microbestanden en de werkgeversenquête, zijn nog een aantal andere bronnen in de arbeidsmarktmonitor gebruikt:

- Kans op werk indicator: SBB laat jaarlijks voor elk kwalificatiedossier de indicator 'kans op werk' opstellen. Deze indicator geeft een schatting van de kans dat een student die nu aan een mbo-opleiding begint, na het behalen van zijn diploma een baan in het verlengde van de opleiding vindt.
- Studentenprognoses: dit betreffen prognoses voor het aantal studenten en gediplomeerden. De prognoses worden opgesteld aan de hand van de gerealiseerde ontwikkeling in leerlingen en gediplomeerden met de demografische prognoses die ABF jaarlijks zelf opstelt (Primos prognose).
- Factsheet opleiding Creatief vakman (april 2020): ABF heeft in opdracht van SBB voor het kwalificatiedossier Creatief vakmanschap (25548) de macrodoelmatigheid van de opleiding onderzocht. In dit onderzoek wordt van gediplomeerden uit verschillende jaren informatie gegeven over hun ontwikkeling op de arbeidsmarkt.

Bijlage D: Werkgeversenquête

In de deze bijlage is de werkgeversenquête te vinden die is uitgezet onder bedrijven die erkend zijn voor de mbo-opleiding Creatief vakman (of de voorloper) en leden van de branches Branche Mode Ambachten, Nederlandse Hoedenvereniging en de Nederlandse Vakvereniging voor Keramisten. In tabel D.1 is een samenvattend overzicht van de enquête te vinden.

Tabel D.1: Samenvattend overzicht van de werkgeversenquête 'Arbeidsmarktmonitor Creatief Vakman'

Hoofdpunten enquête	
Type onderzoek	Werkgeversenquête
Periode	Begin april tot eind mei 2020
Onderdelen in enquête	Aantal vragen
Introductie	n.v.t.
Uw bedrijf	7
Creatieve vakmensen	4
Vacatures en verwachtingen	4
Opleiding en bijscholing	11
Ontwikkeling	2
Afsluiting	n.v.t.
Veldwerk	Mails met persoonlijke uitnodigingslink en via de nieuw sbrief van de Nederlandse Hoeden Vereniging.
Respons	Aantal bedrijven
Potentiële doelgroep	3.140
Benaderde doelgroep	1.460
Bruto respons	265
Netto respons	252
Netto responspercentage	17%
Netto respons per vakgebied	
Glas	20
Meubel- en interieurontwerp	104
Keramiek	49
Mode	79

Arbeidsmarktmonitor Creatief Vakman

ABF Research, in opdracht van SBB Meld- en expertisepunt specialistisch vakmanschap

Introductie

In samenwerking met de brancheorganisaties de Nederlandse Hoedenvereniging (NHV), de Nederlandse Vakgroep Keramisten (NVK) en de Branchevereniging Mode Ambachten (BMA) organiseert het Meld- en expertisepunt specialistisch vakmanschap van de SBB een arbeidsmarktonderzoek Creatief Vakman, met als doel om het arbeidsmarktperspectief in kaart te brengen en inzicht te krijgen in de opleidingsbehoefte en de actuele en innovatieve ontwikkelingen vanuit de bedrijven. Uw ervaring en visie als zzp'er of als werkgever van creatieve vakmensen is daarom zeer belangrijk! Voor de zomerperiode komt de eerste Arbeidsmarktmonitor Creatief Vakman naar verwachting beschikbaar.

Onder creatief vakman wordt in het kader van dit onderzoek een creatieve maker verstaan die zowel traditionele als vernieuwde producten ontwerpt, maakt en deze vervolgens in de markt zet.

ABF Research ontwikkelt de Arbeidsmarktmonitor Creatief Vakman en voert deze enquête uit. Alle ingevulde gegevens op een pagina worden automatisch opgeslagen en bewaard zodra u naar een volgende pagina gaat. Zolang u de vragenlijst nog niet definitief (met de knop Verzenden) heeft afgesloten, kunt u altijd terugkeren om de rest van de gegevens in te vullen. Voor vragen of suggesties kunt u altijd contact opnemen met ABF Research (monitorcv@abf.nl).

We verzoeken u deze enquête in te vullen **volgens de situatie zoals die was op 31 december 2019**, tenzij anders aangegeven.

Uw bedrijf

1. Naam bedrijf:

2. Naam contactpersoon:

3. E-mailadres contactpersoon:

4. Biedt *{naam bedrijf}* werk aan personen die het beroep creatief vakman uitoefen, inclusief uzelf?

- Ja <<ga naar vraag 7>>
- Nee

5. Wilt u de enquête voor een ander bedrijf met creatieve vakmensen invullen?

- Ja
- Nee << naar einde vragenlijst >>

6. Wat is de naam van dit bedrijf?

7. Hoeveel werkgelegenheid bood uw bedrijf op 31-12-2019?

Het gaat hierbij om alle werkenden binnen uw bedrijf (dus ook personen die niet als creatief vakman aan het werk zijn).

	Personen	Voltijdbanen (40 uur)
■ Eigenaar/directeur		
■ In loondienst		
■ Ingehuurd (uitzendkracht, zelfstandige, freelancer)		
■ Stagiair		
■ Anders		
■ Totaal		

Creatieve vakmensen

De volgende vragen gaan specifiek over de creatieve vakmensen binnen uw bedrijf

8. U heeft aangegeven dat er {*totaal aantal personen uit vraag 7*} personen werkzaam zijn in uw bedrijf.

Kunt u aangeven of deze persoon als creatief vakman werkzaam is?

	Personen	Waarvan als creatief vakman	Voltijdbanen (40 uur)	Waarvan als creatief vakman
■ Eigenaar/directeur	<<Uit vraag 7>>		<<Uit vraag 7>>	
■ In loondienst	<<Uit vraag 7>>		<<Uit vraag 7>>	
■ Ingehuurd (uitzendkracht, zelfstandige, freelancer)	<<Uit vraag 7>>		<<Uit vraag 7>>	
■ Stagiair	<<Uit vraag 7>>		<<Uit vraag 7>>	
■ Anders	<<Uit vraag 7>>		<<Uit vraag 7>>	
■ Totaal	<<Uit vraag 7>>		<<Uit vraag 7>>	

9. Op welk gebied zijn de creatieve vakmensen in uw bedrijf met name actief?

Vakgebied	Aantal creatieve vakmensen
■ Glazenier	
■ Houtbewerking	
■ Keramiek	
■ Leer	
■ Textiel	
■ Anders, namelijk...	
■ Totaal	<<som bovenstaande rijen>>

10. Hoe is de verdeling van creatieve vakmensen naar geslacht?

Geslacht	Aantal creatieve vakmensen
■ Man	
■ Vrouw	
■ Anders	
■ Totaal	<<som bovenstaande rijen>>

11. Hoe is de verdeling van creatieve vakmensen naar leeftijd?

Leeftijd	Aantal creatieve vakmensen
■ 15-34 jaar	
■ 35 – 54 jaar	
■ 55 – 67 jaar	
■ 68 jaar en ouder	
■ Totaal	<<som bovenstaande rijen>>

Vacatures en verwachtingen

12. We willen graag meer weten over het aantal (extra gewenste) creatieve vakmensen in het verleden, het heden en de toekomst. Kunt u onderstaande tabel invullen?

	31-12-2018	31-12-2019	Verwacht eind 2020
■ Aantal werkzame creatieve vakmensen		<<Uit vraag 8>>	
■ Aantal extra creatieve vakmensen gewenst			
■ Totaal aantal creatieve vakmensen	<<som bovenstaande rijen>>	<<som bovenstaande rijen>>	<<som bovenstaande rijen>>

13. Hoeveel creatieve vakmensen zijn er in 2019 bij uw bedrijf uitgestroomd? En hoeveel zullen dat naar verwachting in 2020 doen?

	Jaar 2019	Verwacht jaar 2020
■ Aantal uitstromers		

14. Wat is/zijn de reden(en) van uitstroom van uw creatieve vakmensen in 2019 geweest? *Meerdere antwoorden mogelijk* << Tonen als vraag 13 jaar 2019>0 >>

- Pensioen
- Andere werkgever in dezelfde branche
- Andere werkgever in een andere branche
- Dezelfde werkgever, niet meer als creatief vakman
- Start eigen bedrijf
- Contract ontbonden/niet verlengd
- Anders, namelijk _____

15. Wat verwacht u dat de reden(en) van uitstroom van uw creatieve vakmensen in 2019 zal/zullen zijn? *Meerdere antwoorden mogelijk* << Tonen als vraag 13 verwacht jaar 2020>0 >>

- Pensioen
- Andere werkgever in dezelfde branche
- Andere werkgever in een andere branche
- Dezelfde werkgever, niet meer als creatief vakman
- Start eigen bedrijf
- Contract ontbonden/niet verlengd
- Anders, namelijk _____

Opleiding en bijscholing

Beginnend beroepsbeoefenaar creatief vakman

16. Als u zou moeten kiezen, waar gaat uw voorkeur naar uit?

- Een beginnend beroepsbeoefenaar creatief vakman met focus op het uitwerken van een idee naar een concept en ontwerp
- Een beginnend beroepsbeoefenaar creatief vakman met focus op het vervaardigen van een specifiek creatief ambachtelijk product

17. Kunt u uw voorkeur uit vraag 16 toelichten?

18. In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?

Ik zie ondernemersvaardigheden terug bij de beginnend beroepsbeoefenaar creatief vakman.

☐ Helemaal mee oneens	☐ Oneens	☐ Neutraal	☐ Eens	☐ Helemaal mee eens
---	------------------------------	--------------------------------	----------------------------	---

Bijscholing

19. Worden creatieve vakmensen in uw organisatie vakinhoudelijk bijgeschoold via een cursus en/of opleiding? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Ja, via een cursus/opleiding in Nederland korter dan 6 maanden
- Ja, via een cursus/opleiding in Nederland van 6 maanden of langer
- Ja, via een cursus/opleiding in het buitenland korter dan 6 maanden
- Ja, via een cursus/opleiding in het buitenland van 6 maanden of langer
- Nee

20. Welke cursussen/opleidingen zijn dit geweest? << *Tonen als vraag 19* >> *Nee* >>

21. Welk van deze cursussen en/of opleidingen hebben de laatste twee jaar plaatsgevonden?

- Ja, via een cursus/opleiding in Nederland korter dan 6 maanden << *Tonen als vraag 19 =1* >>
- Ja, via een cursus/opleiding in Nederland van 6 maanden of langer << *Tonen als vraag 19 =2* >>
- Ja, via een cursus/opleiding in het buitenland korter dan 6 maanden << *Tonen als vraag 19 =3* >>
- Ja, via een cursus/opleiding in het buitenland van 6 maanden of langer << *Tonen als vraag 19 =4* >>

De onderstaande vragen gaan verder in op de vakinhoudelijke bijscholing die creatieve vakmensen in uw organisatie de afgelopen twee jaar hebben gevolgd.

22. Hebben de creatieve vakmensen zich bijgeschoold via online-leren?

- Ja, welke online-leren cursussen/opleidingen zijn dit geweest? _____
- Nee

23. Hebben de creatieve vakmensen zich bijgeschoold door het bezoeken van vakbeurzen?

- Ja, welke vakbeurzen zijn dit geweest? _____
- Nee

24. Hebben de creatieve vakmensen zich bijgeschoold via social media (communities, facebook, instagram)?

- Ja, welke platforms zijn dit geweest? _____
- Nee

25. Hebben de creatieve vakmensen zich bijgeschoold via het lezen van vakliteratuur?

- Ja, welke vakliteratuur is dit geweest?
- Nee

26. Hebben de creatieve vakmensen zich op een andere manier vakinhoudelijk bijgeschoold?

- Ja, op welke manier hebben zij zich bijgeschoold?
- Nee

Ontwikkeling

27. Welke ontwikkelingen ziet u inhoudelijk binnen de branche creatief vakman?

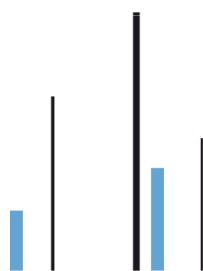
28. Mogen we u benaderen voor een vervolgonderzoek? Het gaat hierbij om onderzoek gericht op creatieve vakmensen. *Hiervoor gebruiken we het e-mailadres zoals aan het begin van de enquête vermeld.*

- Ja
- Nee

Afsluiting

Als u nog aanvullingen heeft voor dit onderzoek dan horen wij dat graag. U kunt contact opnemen met ABF Research.

Bedankt voor uw medewerking. U kunt nu op "Verzenden" klikken om uw antwoorden op te sturen en de enquête te sluiten.

Bijlage E: Samenvatting open vragen werkgeversenquête

Deze bijlage is gewijd aan een samenvatting van de antwoorden op de open vragen van de werkgeversenquête 'Arbeidsmarktmonitor Creatief Vakman'. In totaal hebben 252 personen de werkgeversenquête ingevuld. De respons op de open antwoorden is sterk afhankelijk van het type vraag. Zo zijn er open vragen die enkel ingevuld konden worden indien de respondent de voorafgaande vraag met "ja" had beantwoord. Daarnaast waren respondenten niet verplicht om de open vraag in te vullen. Het aantal respondenten dat een open antwoord heeft ingevuld is bij elke vraag terug te vinden.

Startende creatieve vakmensen

Vraag	<p>Als u zou moeten kiezen, waar gaat uw voorkeur naar uit?</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Optie 1: een beginnend beroepsbeoefenaar creatief vakman met focus op het uitwerken van een idee naar een concept en ontwerp ■ Optie 2: een beginnend beroepsbeoefenaar creatief vakman met focus op het vervaardigen van een specifiek creatief ambachtelijk product <p>Kunt u uw voorkeur toelichten?</p>
Aantal respondenten	154

Respondenten die voorkeursoptie 1 hebben geantwoord

Volgens deze groep respondenten staat het idee voorop en is het beheersen van het ambacht de basis. Tevens wordt genoemd dat het ambacht aan te leren valt maar creativiteit en originaliteit niet. Deze groep is op zoek naar versterking van het team en in sommige gevallen zelfs naar een toekomstige opvolger. Hierbij vinden ze het belangrijk dat de nieuwe collega op conceptueel niveau kan meedenken. Een deel van de respondenten heeft voor deze optie gekozen omdat ze het uitvoerende werk uitbesteden of door machines laten doen. Er wordt onder deze respondenten veelal gesproken over maatwerk en artistieke projecten waar het uitwerken van concept tot idee van groot belang is. Verder zoeken zij vernieuwing en een frisse wind middels een stagiair of een startend creatief vakman.

Respondenten die voorkeursoptie 2 hebben geantwoord

Een deel van de respondenten die voor deze optie heeft gekozen geeft aan hulp te kunnen gebruiken bij de uitvoering, maar de uitwerking van het idee naar concept in eigen hand te willen houden. Daarnaast wordt aangegeven dat beheersing van het ambacht vereist is alvorens iemand de verantwoordelijkheid over een product kan krijgen. De ervaring is dat startende creatieve vakmensen het ambacht nog niet volledig beheersen. Zij geven aan dat bij de opleiding Creatief vakman teveel focus op het ontwerp ligt en er te weinig aandacht voor de uitvoering van het ambacht is. Dit terwijl de beheersing van het ambacht de basis vormt. Verder wordt de instandhouding van het ambacht genoemd als onderbouwing voor de keuze van deze optie. Hierbij wordt aangegeven dat sommige ambachten niet gemakkelijk te leren zijn en dat de focus moet liggen op het vervaardigen van de producten om deze ambachten te bewaren.

Tot slot geeft een deel van de respondenten aan dat het verkrijgen van een concept door design- of architectenbureaus wordt gedaan. Er zijn veel beginnende designers, terwijl er een tekort is aan mensen met uitvoerende vaardigheden. Daarom is vooral behoefte aan starters die het vakmanschap beheersen.

Ontwikkelingen in het vakgebied

Vraag	Welke ontwikkelingen ziet u inhoudelijk binnen de branche creatief vakman?
Aantal respondenten	176

Eenzijds wordt gesignaleerd dat de consument bewuster wordt en dat de vraag naar ambachtelijke producten toeneemt. De waardering voor het vakgebied neemt toe. Zo bestaat er een langzame ontwikkeling naar verantwoordelijk produceren door middel van duurzame materialen die afkomstig zijn uit de regio. Ook worden steeds meer materialen hergebruikt en wordt veel gesproken over de circulaire economie. Binnen het vakgebied interieur- en meubelontwerp wordt door sommige respondenten verwacht dat hout een belangrijke rol krijgt in de circulaire economie.

Anderzijds wordt door een (kleinere) groep geobserveerd dat er steeds minder kennis is, dat de consument schrikt van de prijs die verbonden is aan vakwerk en dat er maar weinig echt goede vakmensen zijn. Zij geven aan dat de markt verzadigd raakt, maar dat de vraag naar echt goede creatieve vakmensen groot blijft.

Verder is het volgens sommige respondenten niet rendabel om via een tussenpersoon producten te verkopen. Creatieve vakmensen starten om die reden zelf initiatieven en zouden graag hulp krijgen bij het opstarten en uitbreiden hiervan.

Daarnaast valt het woord creatief vakman niet bij alle respondenten in de smaak. Het draagt volgens hen negatief bij aan de reputatie van het vakgebied. Het klinkt ouderwets en het idee bestaat dat veel jongens op deze naam afhaken. Als alternatief wordt specialist aangedragen.

Ook noemen respondenten dat scholen te weinig focus leggen op het aanleren van verschillende technieken en het ambacht en dat studenten vooral in de praktijk leren. Als voorbeeld geven respondenten in het vakgebied glas aan dat binnen de opleiding tot glazenier teveel focus wordt gelegd op glas in lood, waardoor weinig leerlingen direct aan de slag kunnen als glazenier. Glazeniers in opleiding hebben te weinig brede kennis over verschillende technieken.

Respondenten geven voorts aan dat in de branche digitalisering en automatisering plaatsvindt. Mede door digitalisering is de toegankelijkheid om creatief vakmanschap als hobby uit te oefenen vergroot. Het valt dan ook op dat steeds meer mensen zelf thuis aan de slag gaan. Sommige creatieve vakmensen spelen hierop in door cursussen te organiseren en materialen te verkopen.

Ook worden oude technieken in een nieuw jasje gestoken. De vereiste kennis wordt steeds specifieker. Er wordt over mass-customization gesproken. Onder de keramisten wordt 3D-printing veelvuldig genoemd als nieuwe techniek die zijn intrede doet.

Tot slot wordt het coronavirus een aantal keer genoemd in deze vraag. Een aantal respondenten antwoordt terughoudend omdat het coronavirus invloed kan hebben op de ontwikkelingen.

Bijscholing: cursus en/of opleiding

Vraag	Welke cursussen/opleidingen zijn dit geweest?
Aantal respondenten	66

Respondenten noemen de volgende vakinhoudelijke cursussen en/of opleidingen per vakgebied:

- Glas: cursussen met het onderwerp glasfusing en casting;
- Interieur- en meubelontwerp: cursussen in CNC-vaardigheden en op het gebied van lassen en elektra. Ook hebben creatieve vakmensen in dit vakgebied rijbewijzen gehaald voor het rijden van bijvoorbeeld een aanhanger of heftruck;
- Keramiek: cursussen omtrent porselein, aardewerk, glazuren en 3D-printing;
- Mode: cursussen in diverse onderwerpen zoals binnenhuisarchitectuur, kleermaken, raamdecoratie, leerbewerking. Ook volgen creatieve vakmensen die actief zijn in dit vakgebied naaicursussen.

Naast vakinhoudelijke cursussen geven respondenten aan dat de creatieve vakmensen in hun bedrijf cursussen hebben gevolgd die zich richten op vaardigheden welke van pas komen binnen het bedrijf. Denk hierbij aan cursussen in business- en computervaardigheden en EHBO- of BHV-cursussen. Tevens hebben de creatieve vakmensen workshops gevolgd met betrekking tot het opzetten van een eigen bedrijf. Verder zijn er cursussen gevolgd die zich richten op soft skills zoals leiderschaps- of didactische vaardigheden.

Er worden verschillende instituten genoemd waar de cursussen zijn gevolgd. Dit zijn onder andere SintLucas Boxel, Hout- en meubileringscollege, SH&M Stichting Hout en Meubel, CBM, Ambachtsacademie, Albada college en Saddle Professional. Naast de instituten worden ook opleidingen binnen het eigen bedrijf en het internet aangehaald als opleidingsplaatsen.

Bijscholing: online-leren

Vraag	Hebben de creatieve vakmensen zich bijgeschoold via online-leren? <ul style="list-style-type: none"> ■ Ja, welke online-leren cursussen/opleidingen zijn dit geweest? ____ ■ Nee
Aantal respondenten	27

Veel creatieve vakmensen gebruiken YouTube als platform om online te leren. Naast YouTube worden ook Bullseye glasleverancier, ceramicsmaterial.com en Sketchup genoemd als platforms voor online-leren.

Creatieve vakmensen hebben online bijscholing gevolgd in uiteenlopende onderwerpen. Voorbeelden hiervan zijn Adobe Photoshop, fotografie en instructiefilms over technieken en materialen. Verder is er online geleerd over online marketing en fondsenwerving zoals crowdfunding.

Bijscholing: vakbeurs

Vraag	Hebben de creatieve vakmensen zich bijgeschoold door het bezoeken van vakbeurzen? <ul style="list-style-type: none"> ■ Ja, welke vakbeurzen zijn dit geweest? _____ ■ Nee
Aantal respondenten	84

Binnen alle vakgebieden wordt gesproken over de Dutch Design Week en designbeurzen in het algemeen. Naast een aantal beurzen die door alle vakgebieden worden bezocht, bezoeken creatieve vakmensen ook veel beurzen specifiek voor hun eigen vakgebied. Hieronder staan de genoemde beurzen per vakgebied beschreven:

- Glas: Glasstec in Düsseldorf, VT Wonen en Design Beurs;
- Interieur- en meubelontwerp: MaterialDistrict in Rotterdam, Interzum in Keulen, HoutPro +, Salone di Mobile in Milaan, RapidPro, Wonen & CO de Beurs in Groningen, LIGNA vakbeurs, IMM beurs en Living Kitchen in Keulen;
- Keramiek: glas & keramiek beurs in Leerdam, Kleisymposium, Amsterdam Art Fair, EuropArtFair, Design District, de expositie Homo Faber, showUP inkoopbeurs, WastBuild, PAN Amsterdam en Keramiek Biënnale. Verder gaan zij naar kunstbeurzen in het algemeen;
- Mode: interieur- en woningbeurzen, zoals Materialenbeurs BMA, Heimtextil, Design District, woonbeurzen, Le Cuir in Parijs, spoga horze, textiel plus, Salone di Mobile, Première Vision Paris en Lineapelle in Milaan. Verder worden stoffenbeurzen genoemd die niet gespecificeerd zijn. Ook is binnen dit vakgebied interesse voor duurzaamheidsbeurzen zoals de Big Improvement Day en de duurzaamheidsbeurs.

Bijscholing: social media

Vraag	<p>Hebben de creatieve vakmensen zich bijgeschoold via social media (communities, Facebook, Instagram)?</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Ja, welke platforms zijn dit geweest? _____ ■ Nee
Aantal respondenten	79

Op deze vraag wordt voornamelijk YouTube, Instagram, Pinterest en Facebook geantwoord. Door creatieve vakmensen wordt gebruik gemaakt van facebookgroepen en van websites van collega's. Andere platforms die genoemd worden zijn ceramicartsdaily.org en HATalk e-magazine.

Bijscholing: vakliteratuur

Vraag	<p>Hebben de creatieve vakmensen zich bijgeschoold via het lezen van vakliteratuur?</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Ja, welke vakliteratuur is dit geweest? ■ Nee
Aantal respondenten	83

Ieder vakgebied kent zijn eigen vakliteratuur. Hieronder is de genoemde vakliteratuur per vakgebied beschreven:

- Glas: Glasbewerken van Martine Knoppert en Glasfusen van Ellen Prinse. Verder lezen creatieve vakmensen in dit vakgebied het blad 'Glas' en boeken en bladen over kunst in het algemeen;
- Interieur- en meubelontwerp: National Geographic, de New Scientist en bladen over interieurbouw, hout, design en architectuur;
- Keramiek: KLEI keramiek magazine, Neue-Keramik, Ceramic Review, De kleine K, ceramicartsdaily.org, Cultureel Erfgoed en het Tijdschrift voor vak therapie. Ook worden boeken over keramiek kunstenaars als Carolein Smit en Peter Hiemstra aangehaald;

- Mode: verschillende bladen met het onderwerp textiel en stoffen zoals Hatlines magazine, The Hat Magazine, L'Officiel, Vezel magazine, Coupe & Mode van Danckaerts, de Hippische ondernemer, Hoefslag magazine, Bit magazine over draf- en rensport, HATalk magazine. Verder wordt gesproken over Rundschau, de uitgever van Duitstalige vakboeken over de modebranche, en het boek Hat Couture van Marianne Jongkind.

Bijscholing: anders

Vraag	<p>Hebben de creatieve vakmensen zich op een andere manier vakinhoudelijk bijgeschoold?</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Ja, op welke manier hebben zij zich bijgeschoold? ■ Nee
Aantal respondenten	90

Veel creatieve vakmensen doen bijscholing middels contact met collega's. Specifiek doen zij dit door middel van samenwerken en brainstormen. Ook geven de respondenten aan dat de stagiairs leren op het werk, maar dat de collega's op hun beurt weer leren van de stagiairs.

Een andere veelgenoemde vorm van bijscholing is het werk zelf, aangezien er elke dag nagedacht moet worden over de aanpak van een project. Ook wordt op het werk veel geëxperimenteerd, wat een bron voor bijscholing vormt. Sommige respondenten zijn van mening dat er vooral geleerd kan worden 'by doing'.

Binnen het vakgebied glas worden het werk zelf, kennis van leveranciers en vakverenigingen RN en ARA genoemd als bijscholingsmiddelen. Tevens wordt gesproken over fieldtrips, theaterbezoeken, festivals (zoals Oerol), museumbezoeken, lezingen en dergelijken. Tot slot vormt een belangrijk onderwerp voor bijscholing in het vakgebied glas de verdieping in software en de aanschaf van nieuwe machines.

Bijscholing: geen

Vraag	Indien op alle bijscholingsvragen 'nee' is geantwoord
Aantal respondenten	30

Voor een deel van de creatieve vakmensen geldt dat binnen het bedrijf geen bijscholing wordt gevolgd. Een genoemde reden hiervoor is tijdgebrek. Verder zijn sommigen net klaar met studeren en vinden zij bijscholing daarom niet van toepassing. Ook zijn de respondenten van mening dat het als creatief vakman belangrijker is om ervaring op te doen dan om bijscholing te volgen. Tevens geven respondenten aan dat ze veelal zelfstandigen in dienst hebben die zelf verantwoordelijk zijn voor bijscholing en dat het organiseren van bijscholing extra werk oplevert.